

Opublikowano pod tytułem „KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW Unia równości: Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030”, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0101&from=PL>, © Unia Europejska, 2021.

Bruksela, dnia 03.03.2021 r.
COM(2021) 101 final

KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY, EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU REGIONÓW

Unia równości: Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030

„Osoby z niepełnosprawnościami mają prawo do dobrych warunków w miejscu pracy, do prowadzenia niezależnego życia, do równych szans, do pełnego uczestnictwa w życiu swojej społeczności. Wszyscy mają prawo do życia bez barier. Naszym obowiązkiem jako wspólnoty jest zapewnienie im pełnego uczestnictwa w życiu społecznym na równi z innymi osobami”.

Przewodnicząca Komisji Ursula von der Leyen¹

1. Wizja i potrzeba działania

Unia Europejska opiera się na wartościach, jakimi są równość, sprawiedliwość społeczna, wolność, demokracja i prawa człowieka. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) i Karta praw podstawowych Unii Europejskiej stanowią podstawę dla zwalczania wszelkich form dyskryminacji, czyniąc równość kamieniem węgielnym polityk Unii. Przewodnicząca Ursula von der Leyen ogłosiła, że jednym z priorytetów jej Komisji jest stworzenie Unii równości w każdym jej wymiarze.

¹ Przewodnicząca Komisji Europejskiej Ursula von der Leyen, Europejski Dzień Osób z Niepełnosprawnościami, 2020 r.

Przełom stanowiło przyjęcie w 2006 r. Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych (Konwencja), w której ustanowiono minimalne standardy w odniesieniu do praw osób z niepełnosprawnościami². UE i jej państwa członkowskie są stronami Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych i osiągają postępy w jej wdrażaniu³.

Europejski filar praw socjalnych⁴ stanowi drogowskaz w obszarze zatrudnienia i polityk społecznych, ogłoszony wspólnie w 2017 r. przez Parlament Europejski, Radę i Komisję Europejską. W zasadzie 17 filaru podkreślono, że osobom z niepełnosprawnościami przysługuje prawo do otrzymywania wsparcia dochodu, które zapewni im godne życie, usługi, które pozwolą im na uczestnictwo w rynku pracy i w życiu społecznym, a także środowisko pracy dostosowane do ich potrzeb.

Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010–2020⁵ umożliwiła budowanie Europy bez barier, promując działania wspierane również z funduszy UE, mające zmienić życie około 87 mln osób dotkniętych jakimś rodzajem niepełnosprawności w UE⁶. Z oceny⁷ wynika, że strategia ta przyczyniła się do poprawy sytuacji w wielu obszarach, zwłaszcza pod względem dostępności osób z niepełnosprawnościami i promowania ich praw, nadając kwestii niepełnosprawności wysoki priorytet w programie UE.

Osoby z niepełnosprawnościami nadal jednak napotykały znaczne bariery w dostępie do opieki zdrowotnej, edukacji, zatrudnienia i rekreacji, a także w udziale w życiu politycznym; są też bardziej zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (28,4%) w porównaniu z osobami bez niepełnosprawności (18,4%). Ponad połowa osób z niepełnosprawnościami twierdzi, że w 2019 r. ośobiście czuła się dyskryminowana⁸.

Pandemia Covid-19 i jej skutki gospodarcze sprawiają, że zajęcie się tą kwestią staje się jeszcze pilniejsze, ponieważ spotęgowała ona przeszkody i nierówności⁹. Wśród osób z niepełnosprawnościami mieszkających w domach opieki notuje się wyższy wskaźnik zakażeń i jednocześnie mają one poczucie izolacji ze

² Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

³ Wdrażanie na szczeblu europejskim.

⁴ Międzyinstytucjonalna proklamacja Europejskiego filaru praw socjalnych (2017/C 428/09).

⁵ Komunikat Komisji (COM(2010) 636 final): Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010–2020.

⁶ Dane: EU-SILC (europejskie badanie warunków życia ludności) i BAEL UE (badanie aktywności ekonomicznej ludności UE). W przypadku 24,7% ludności UE w wieku powyżej 16 lat występują ograniczenia w jej aktywności, z czego w przypadku 17,7% ograniczenia te są umiarkowane, a u 7% poważne; S. Grammenos/M. Priestley, 2020 r.: Europe 2020 data and people with disabilities [Dane dotyczące strategii „Europa 2020” i osoby z niepełnosprawnościami].

⁷ Komisja (SWD(2020) 291 final): Ocena europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności 2010–2020.

⁸ Specjalne badanie Eurobarometr 493, Discrimination in the EU in 2019 [Dyskryminacja w UE w 2019 r.], maj 2019 r.

⁹ Zasoby ONZ na temat osób z niepełnosprawnościami i COVID-19.

względu na zasady ograniczania kontaktów osobistych. Osoby żyjące w społeczności lokalnej i w domu doświadczają ograniczeń w bezpośrednim świadczeniu usług, co może zagrażać prowadzeniu przez nich niezależnego życia. Ograniczona dostępność narzędzi ICT niezbędnych do prowadzenia telekonferencji, organizacji telepracy, uczenia się na odległość, zakupów przez internet oraz dostęp do informacji związanych z COVID-19 sprawia, że nawet najdrobniejsze zadania stają się wyzwaniem. UE podjęła szybkie działania, aby złagodzić społeczno-gospodarcze konsekwencje pandemii w celu zapewnienia sprawiedliwej odbudowy gospodarki sprzyjającej włączeniu społecznemu, uwzględniając dysproporcje i nierówności. Komisja promowała środki nadzwyczajne już wczesną wiosną 2020 r.¹⁰, a w maju zaproponowała szeroko zakrojony plan odbudowy dla Europy¹¹. Kolejny długoterminowy budżet UE w połączeniu z Next Generation EU¹² stanowi największy w historii przyjęty pakiet stymulacyjny. Pomoże to w reagowaniu na COVID-19 i w odbudowie po pandemii w sposób sprzyjający włączeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami¹³.

Nadszedł czas, aby poszerzyć zakres europejskich działań. Parlament Europejski¹⁴ wezwał do opracowania odnowionej strategii w sprawie niepełnosprawności, w której uwzględniono by wszystkie obszary objęte konwencją, a Rada zobowiązała się do kontynuowania prac nad jej wdrażaniem¹⁵. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny i Europejski Komitet Regionów podkreśliły rolę dostępności i niezależnego życia, a także znaczenie zarządzania i monitorowania¹⁶.

Celem niniejszej strategii jest poprawa życia osób z niepełnosprawnościami w nadchodzącej dekadzie w UE i poza nią. Cele niniejszej strategii można osiągnąć jedynie dzięki skoordynowanemu działaniu zarówno na szczeblu krajowym, jak i unijnym przy jednoczesnym dużym zaangażowaniu państw członkowskich i organów regionalnych i lokalnych w realizację działań proponowanych przez Komisję.

¹⁰ Działania przeciwko koronawirusowi w ramach polityki spójności: Fundusz Solidarności Unii Europejskiej; Inicjatywa inwestycyjna Komisji w odpowiedzi na koronawirusa; Pakiet REACT-EU (Wsparcie na rzecz odbudowy służącej spójności oraz terytoriom Europy).

¹¹ Komunikat Komisji (COM(2020) 456 final): Decydujący moment dla Europy: naprawa i przygotowanie na następną generację.

¹² Komunikat Komisji COM(2020) 442 final: Budżet UE napędza plan odbudowy Europy.

¹³ Zgodnie z wezwaniem zawartym we wspólnym oświadczeniu wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa oraz wiceprzewodniczącego Borrella, wiceprzewodniczącej Jourovej i komisarz Dalli.

¹⁴ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie europejskiej strategii na rzecz osób niepełnosprawnych na okres po roku 2020.

¹⁵ Konkluzje Rady, 2019 r.: Poprawa zatrudnienia osób w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy; Konkluzje Rady w sprawie dostępu osób z niepełnosprawnościami do sportu.

¹⁶ Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES), 2019 r.: Kształtowanie programu UE w zakresie praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2020–2030; Europejski Komitet Regionów, 2017 r.: Deinstytucjonalizacja systemów opieki na szczeblu lokalnym i regionalnym.

W niektórych obszarach UE dzieli kompetencje z państwami członkowskimi, np. w obszarach transportu lub rynku wewnętrznego. W innych istotnych obszarach, takich jak opieka zdrowotna, edukacja i kultura, zasadnicze kompetencje pozostają w gestii państw członkowskich, a UE odgrywa rolę wspierającą. W związku z tym państwa członkowskie pozostają odpowiedzialne głównie za opracowanie krajowych polityk dotyczących osób z niepełnosprawnościami zgodnie z ich obowiązkiem wdrożenia Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz obowiązującymi przepisami UE. Niniejsza strategia zapewni również, aby Komisja służyła za przykład w realizacji Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych i zintensyfikowała swoje prace prowadzone wraz z pozostałymi instytucjami Unii w tym zakresie.

W niniejszej strategii uwzględniono różne rodzaje niepełnosprawności wynikające z interakcji między długotrwałym upośledzeniem fizycznym, zaburzeniem psychicznym, długotrwałą niepełnosprawnością intelektualną lub dysfunkcją sensoryczną, które są często niewidoczne, a barierami w otoczeniu, jak również częstsze występowanie niepełnosprawności wraz z wiekiem – prawie połowa osób w wieku powyżej 65 lat zgłasza jakiś rodzaj niepełnosprawności. Promuje się w niej perspektywę przekrojową, zajmując się konkretnymi barierami napotykanymi przez osoby z niepełnosprawnościami, które znajdują się na granicy tożsamości (płciowej, rasowej, etnicznej, seksualnej, religijnej) lub w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej, lub innej niekorzystnej sytuacji. Wśród osób z niepełnosprawnościami szczególnej uwagi wymagają kobiety, dzieci, osoby starsze i bezdomne, uchodźcy, migranci, Romowie i inne mniejszości etniczne.

W ramach strategii wspiera się transformację ekologiczną i cyfrową oraz zdrową Europę¹⁷, przyczyniając się tym samym do budowania zrównoważonej, odpornej, innowacyjnej i sprawiedliwej Unii. Jest to część planu działania dotyczącego Europejskiego filaru praw socjalnych przyjętego przez Komisję. Uzupełniając strategię na rzecz równości przyjęte w celu zwalczania wszystkich form dyskryminacji, niniejsza strategia przyczyni się do stworzenia Unii równości i do wzmocnienia roli Europy jako światowego partnera w zwalczaniu nierówności, w osiągnięciu celów zrównoważonego rozwoju ONZ¹⁸ i promowaniu praw człowieka.

¹⁷ Europejski Zielony Ład (COM(2019) 640 final); Europejski Pakt na rzecz Klimatu (COM(2020) 788 final); Kształtowanie cyfrowej przyszłości Europy (COM(2020) 67 final); Tworzenie Europejskiej Unii Zdrowotnej (COM(2020) 724 final); Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym (COM(2020) 98 final); Fala renowacji na potrzeby Europy (COM(2020) 662); Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej 2021–2027 (COM(2020)624 final).

¹⁸ Organizacja Narodów Zjednoczonych: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030.

2. Dostępność – czynnik sprzyjający prawom, autonomii i równości

Miliony osób z niepełnosprawnościami doświadczają barier w korzystaniu z transportu, dostępie do budynków lub uzyskiwaniu informacji.

Dostępność środowiska zbudowanego i wirtualnego, do technologii informacyjno-komunikacyjnych, towarów i usług, w tym transportu i infrastruktury stanowi czynnik wspierający prawa i warunek wstępny pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami na równi z innymi osobami.

W ostatnim dziesięcioleciu przyjęto szereg przepisów unijnych w różnych obszarach, aby zwiększyć w UE dostępność dla osób z niepełnosprawnościami: europejski akt prawny w sprawie dostępności obejmujący produkty i usługi, dyrektywę w sprawie dostępności stron internetowych, Europejski kodeks łączności elektronicznej, dyrektywę o audiowizualnych usługach medialnych i przepisy dotyczące praw autorskich¹⁹. Wprowadzono europejskie normy dostępności, aby wspierać wdrażanie w środowisku zbudowanym i w obszarze ICT oraz by organizacje przyjęły podejście projektowania dla wszystkich²⁰. W polityce europejskiej promuje się transformację cyfrową i cyfrowe usługi publiczne, które sprzyjają włączeniu osób z niepełnosprawnościami i są dla nich dostępne²¹. W ostatnim wniosku dotyczącym przeglądu przepisów dotyczących roamingu²² Komisja uwzględniła konkretne środki mające ułatwić użytkownikom końcowym z niepełnosprawnościami dostęp do służb ratunkowych.

64,3 % osób z niepełnosprawnościami w wieku powyżej 16 lat ma połączenie internetowe w domu w porównaniu z **87,9 %** osób bez niepełnosprawności

Prawa pasażerów gwarantują prawo do niedyskryminacji w dostępie do transportu oraz do bezpłatnej pomocy pasażerom z niepełnosprawnościami i osobom o ograniczonej możliwości poruszania się podróżującym samolotem,

¹⁹ Dyrektywa (UE) 2019/882: europejski akt prawny w sprawie dostępności; dyrektywa (UE) 2016/2102: dyrektywa w sprawie dostępności stron internetowych; dyrektywa (UE) 2018/1972: Europejski kodeks łączności elektronicznej; dyrektywa (UE) 2018/1808 o audiowizualnych usługach medialnych oraz przepisy dotyczące praw autorskich przyjęte na podstawie Traktatu z Marrakeszu (2013) o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, słabowidzącym i osobom z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem.

²⁰ Normy dostępności wynikające z mandatów Komisji 376, 554, 420 i 473.

²¹ Deklaracja z Tallina w sprawie administracji elektronicznej, 2017 r.; Deklaracja berlińska w sprawie społeczeństwa cyfrowego i administracji cyfrowej opartej na wartościach. Unijny program kosmiczny również zapewnia wsparcie polityk w dziedzinie administracji elektronicznej dzięki danym, informacjom i usługom.

²² Komisja (COM(2021) 85 final): Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie roamingu w publicznych sieciach łączności ruchomej wewnątrz Unii (wersja przekształcona).

koleją, środkami transportu morskiego lub autobusem i autokarem²³. Nagroda Access City²⁴ stała się bodźcem do przyjęcia spójnego, międzysektorowego podejścia wykraczającego poza minimalne standardy określone w prawie. Ponadto Komisja zaleciła, aby w kontekście renowacji budynków w celu poprawy efektywności energetycznej zapewnić usuwanie barier utrudniających dostępność²⁵.

Zgodnie z przepisami UE państwa członkowskie mają obowiązek spełnienia wymogów dotyczących dostępności, aby mogły skorzystać z funduszy objętych zarządzaniem dzielonym, a nabywanie dostępnych produktów i usług oraz dostępnej infrastruktury stanowi obowiązek w przypadku zamówień publicznych²⁶. Państwa członkowskie zachęca się również do uwzględnienia kwestii finansowania dostępności w planach odbudowy i zwiększania odporności.

Osoby z niepełnosprawnościami nadal napotykają bariery, które utrudniają mobilność w obrębie państw i w całej Europie i uniemożliwiają im dostęp do informacji, produktów, usług i mieszkań.

Aby uczynić Europę wolną od barier, państwa członkowskie powinny uwzględnić kwestię dostępności we wszystkich stosownych politykach i działaniach, zwłaszcza związanych z Europejskim Zielonym Ładem, falą renowacji i nowym europejskim Bauhausem, a specjaliści powinni być szkoleni w zakresie dostępności.

Na szczepku UE Komisja będzie zwracać szczególną uwagę na prawidłowe wdrażanie i prawidłową ocenę wszystkich przepisów UE regulujących dostępność oraz zidentyfikuje braki i potrzebę do celów dalszych działań legislacyjnych²⁷. Działania na szczepku UE będą obejmować również dodatkowe prace nad normalizacją i specyfikacjami technicznymi. Do 2023 r. Komisja zbada funkcjonowanie rynku wewnętrznego technologii wspomagających, aby określić potrzebę dalszych działań, ponieważ różne przepisy w państwach członkowskich dotyczące kwalifikowalności i certyfikacji produktów mogą mieć szkodliwy wpływ na konkurencyjność cen²⁸. W 2021 r., w następstwie komunikatu w spra-

²³ Prawa pasażerów w UE; Interoperacyjność: rozporządzenie Komisji (UE) nr 1300/2014.

²⁴ Inicjatywa Komisji: Nagroda Access City.

²⁵ Zalecenie Komisji (UE) 2019/786 z dnia 8 maja 2019 r. w sprawie renowacji budynków.

²⁶ Wniosek Komisji dotyczący rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów w zakresie funduszy objętych zarządzaniem dzielonym (COM(2018) 375 final) zmieniony rozporządzeniem COM(2020) 450 final; dyrektywa 2014/24/UE w sprawie zamówień publicznych.

²⁷ Ocena praw pasażerów linii lotniczych oraz pasażerów korzystających z transportu wodnego, autobusowego i autokarowego w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami i o ograniczonej możliwości poruszania się (2021) w celu przeprowadzenia przeglądu praw pasażerów w ramach regulacyjnych (2021–2022); ocena dyrektywy w sprawie dostępności stron internetowych (2022); przegląd Europejskiego kodeksu łączności elektronicznej (2025).

²⁸ Sprawozdania z wyników monitorowania i stosowania procedury egzekwowania, które państwa członkowskie przedstawiają Komisji po raz pierwszy w grudniu 2021 r., a następnie będą przedstawiały co trzy lata, będą wykazywać postępy w praktycznym wdrażaniu dyrektywy oraz w dostępności stron internetowych i aplikacji mobilnych sektora publicznego na przestrzeni czasu.

wie fali renowacji, Komisja dokona przeglądu ram legislacyjnych dotyczących charakterystyki energetycznej budynków, co ma również wpływ na poprawę dostępności wynikającą z wymogów dotyczących renowacji²⁹.

Inicjatywa przewodnia:

W 2022 r. Komisja uruchomi europejskie centrum zasobów **AccessibleEU**, aby zwiększyć spójność polityk w obszarze dostępności oraz ułatwić dostęp do odpowiedniej wiedzy. Te ramy współpracy połączą organy krajowe odpowiedzialne za wdrażanie i egzekwowanie przepisów w zakresie dostępności oraz ekspertów i specjalistów ze wszystkich dziedzin na potrzeby wymiany dobrych praktyk we wszystkich sektorach, inspirowania do kształtowania polityki na szczeblu krajowym i unijnym, a także opracowywania narzędzi i norm mających na celu ułatwienie wdrażania prawa Unii. Komisja rozpocznie przygotowania do wprowadzenia **AccessibleEU** w ramach nowo ustanowionej **platformy ds. niepełnosprawności**³⁰.

Ponadto Komisja:

- ✓ zapewni w 2021 r. praktyczne wytyczne dla państw członkowskich w celu wsparcia wdrażania obowiązków w zakresie dostępności wynikających z **dyrektyw w sprawie zamówień publicznych** oraz promowanie szkoleń dla instytucji zamawiających poświęconych zakupom, w ramach których uwzględnia się dostępność;
- ✓ w 2021 r. uwzględni kwestię dostępności i sprzyjania włączeniu społecznemu we **wzmocnionej strategii UE na rzecz administracji cyfrowej**, koncentrując się na ukierunkowanych na człowieka i przyjaznych dla użytkownika cyfrowych usługach publicznych w całej Europie, które zaspokajają potrzeby i preferencje obywateli Unii, w tym potrzeby osób z niepełnosprawnościami;
- ✓ oceni w 2022 r. stosowanie **dyrektywy w sprawie dostępności stron internetowych** oraz oceni, czy dyrektywę tę należy zmienić w celu usunięcia wszelkich stwierdzonych luk, takich jak zakres, postęp technologiczny i spójność z innymi odpowiednimi przepisami UE;
- ✓ w 2021 r. i zgodnie ze strategią na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności przeprowadzi przegląd **ram regulacyjnych dotyczących praw pasażerów, w tym praw osób z niepełnosprawnościami i o ograniczonej możliwości poruszania się**, korzystających z transportu lotniczego,

²⁹ Chociaż obowiązek corocznej renowacji pewnego odsetka budynków państwowych dotyczy obecnie tylko instytucji rządowych na szczeblu centralnym, zostanie on rozszerzony na budynki na wszystkich szczeblach administracji publicznej, w tym na Komisję.

³⁰ Zob. pkt 7.3.

- wodnego, autobusowego i autokarowego³¹;
- ✓ stworzy do 2022 r. **wykaz majątku infrastruktury kolejowej**, tj. dostępnych części dworców kolejowych, w celu identyfikacji istniejących przeszkód i barier w zakresie dostępności³²;
 - ✓ w 2021 r. przeprowadzi przegląd rozporządzenia w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju **transeuropejskiej sieci transportowej, aby zaostrzyć przepis odnoszący się do dostępności**³³;
 - ✓ w 2021 r. przeprowadzi przegląd swojego pakietu na rzecz mobilności w miastach, aby wzmocnić **planowanie mobilności zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju**, co wymaga przyjęcia przez państwa członkowskie lokalnych planów mobilności uwzględniających potrzeby różnych grup, w tym osób z niepełnosprawnościami³⁴.

3. Korzystanie z praw UE

Osoby z niepełnosprawnościami powinny korzystać ze wszystkich praw na równi z innymi osobami, w szczególności przy przemieszczaniu się do innego państwa członkowskiego lub uczestniczeniu w życiu politycznym.

3.1. Swoboda przemieszczania się i przebywania

Przemieszczając się do innego państwa członkowskiego w celu podjęcia pracy, studiów lub z innych powodów, osoby z niepełnosprawnościami mogą napotkać trudności związane z uznaniem ich statusu osoby z niepełnosprawnością. Oznacza to, że mogą napotkać bariery w dostępie do usług, w tym tłumaczenia na język migowy, oraz do świadczeń dla osób z niepełnosprawnościami w tym kraju. Wyzwanie mogą stanowić również usługi transgraniczne. Komisja będzie współpracować z państwami członkowskimi w celu rozszerzenia zakresu wzajemnego uznawania statusu osoby z niepełnosprawnościami w dziedzinach takich jak mobilność pracowników i świadczenia związane z warunkami świadczenia usług.

³¹ Komunikat Komisji (COM(2020) 789 final): Strategia na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności, pkt 91 i 92 oraz załącznik, działania 63 i 64. Prace nad oceną przepisów w zakresie praw pasażerów linii lotniczych w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami i o ograniczonej możliwości poruszania się oraz praw pasażerów korzystających z transportu wodnego, autobusowego i autokarowego (2021 r.) są obecnie przeprowadzane i powinny zostać zakończone w pierwszym półroczu 2021 r.

³² Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2019/772.

³³ Rozporządzenie (UE) nr 1315/2013: unijne wytyczne dotyczące rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej; Komunikat Komisji (COM(2020) 789 final): Strategia na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności, pkt 23 oraz załącznik, działanie 55.

³⁴ Komunikat Komisji (COM(2020) 789 final): pkt 37 i załącznik, działanie nr 20.

Inicjatywa przewodnia:

Komisja zaproponuje stworzenie do końca 2023 r. **europejskiej karty osoby niepełnosprawnej**, mając na celu uznanie jej we wszystkich państwach członkowskich. Będzie korzystać z doświadczeń związanych z prowadzeniem w ośmiu państwach członkowskich projektu pilotażowego dotyczącego unijnej karty osoby niepełnosprawnej³⁵ oraz z europejską kartą parkingową dla osób z niepełnosprawnościami.

3.2. Wspieranie udziału w procesie demokratycznym

Zgodnie z wymogami Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych pełny udział w życiu politycznym oznacza, że osoby z niepełnosprawnościami uczestniczą w wyborach, a także w procesach politycznych i decyzyjnych na równych zasadach z innymi osobami.

W praktyce osoby z niepełnosprawnościami często borykają się z trudnościami w wykonywaniu swoich praw ze względu na ograniczoną dostępność (w tym brak informacji i komunikacji w języku migowym) lub ograniczenie zdolności do czynności prawnych³⁶.

Przepisy krajowe pozbawiają **800 000 obywateli Unii z niepełnosprawnościami** prawa do udziału w wyborach do Parlamentu Europejskiego, uzasadniając to ich niepełnosprawnością lub problemami ze zdrowiem psychicznym.

W swoim zaleceniu dotyczącym wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2019 r.³⁷ Komisja wezwała państwa członkowskie do promowania korzystania przez grupy niedostatecznie reprezentowane z praw wyborczych, w tym przez osoby z niepełnosprawnościami. Szereg państw członkowskich przyjęło już ukierunkowane dostosowania prawne, a proces ten promuje się w europejskim planie działania na rzecz demokracji³⁸. W sprawozdaniu

³⁵ Unijna karta osoby niepełnosprawnej: projekt pilotażowy w 8 państwach członkowskich (Belgia, Cypr, Estonia, Finlandia, Malta, Rumunia, Słowenia, Włochy).

³⁶ Infografika: Raport informacyjny EKES (SOC/554), 2019 r.: Rzeczywiste prawa osób z niepełnosprawnościami do głosowania w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Organizacja wyborów w UE jest w znacznym stopniu regulowana na poziomie państwa członkowskiego i obowiązuje wiele różnych przepisów krajowych mających wpływ na reklamę i komunikację polityczną, w tym na ich przejrzystość. Istnieje również znaczny dorobek prawa Unii istotny w tym kontekście. W kontekście wyborów do Parlamentu Europejskiego obejmuje on europejski Akt dotyczący wyborów przedstawicieli do Parlamentu Europejskiego w powszechnych wyborach bezpośrednich z 1976 r. oraz rozporządzenie w sprawie statusu i finansowania europejskich partii politycznych i europejskich fundacji politycznych. Komisja nie posiada uprawnień ogólnych do interweniowania w sprawach wyborczych. Z zastrzeżeniem przestrzegania pewnych podstawowych zasad, takich jak zasady ustanowione w art. 2 i 14 Traktatu o Unii Europejskiej, do kompetencji i obowiązków państw członkowskich należy określenie szczególnych warunków przeprowadzania wyborów, a do właściwych krajowych organów administracyjnych i sądowych – zapewnienie zgodności z obowiązującym prawem i odpowiednimi normami.

³⁷ Zalecenie Komisji (UE) 2018/234 w sprawie uwydatnienia europejskiego charakteru i usprawnienia procesu wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2019 r.

³⁸ Komunikat Komisji (COM(2020) 790 final): Europejski plan działania na rzecz demokracji.

Komisji w sprawie wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. zauważono, że nadal potrzebne są postępy³⁹. Parlament Europejski wezwał państwa członkowskie do intensyfikacji wymiany najlepszych praktyk⁴⁰, aby poprawić warunki udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu politycznym, w tym dostępność informacji i lokali wyborczych.

Jak ogłoszono w sprawozdaniu na temat obywatelstwa UE z 2020 r.⁴¹, Komisja będzie współpracować z państwami członkowskimi, w tym prowadząc ukierunkowane rozmowy w ramach europejskiej sieci współpracy ds. wyborów⁴² oraz w Parlamencie Europejskim, w celu zagwarantowania praw politycznych osobom z niepełnosprawnościami na równych zasadach z innymi osobami. Osoby z niepełnosprawnościami powinny w pełni uczestniczyć w konferencji w sprawie przyszłości Europy.

Ponadto Komisja:

- ✓ będzie współpracować z państwami członkowskimi w ramach europejskiej sieci współpracy ds. wyborów, aby wesprzeć pełne uczestnictwo w wyborach i **dostępność wyborów do Parlamentu Europejskiego** (zarówno dla wyborców, jak i kandydatów), biorąc pod uwagę niedostatecznie reprezentowanych obywateli, w tym obywateli z niepełnosprawnościami, w celu zagwarantowania wykonywania praw politycznych osobom z niepełnosprawnościami na równych zasadach z innymi osobami;
- ✓ będzie omawiać w 2022 r. podczas wydarzenia wysokiego szczebla dotyczącego wyborów ogłoszonego w planie działania na rzecz demokracji praktyki w zakresie demokracji sprzyjającej włączeniu społecznemu w celu zapewnienia, aby **listy kandydatów odzwierciedlały różnicowanie** naszych społeczeństw;
- ✓ w 2023 r. ustanowi na tej podstawie i w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi w ramach europejskiej sieci współpracy ds. wyborów **podręcznik dobrej praktyki wyborczej** odnoszący się do **uczestnictwa** obywateli z niepełnosprawnościami w procesie wyborczym;
- ✓ będzie dążyć do **uwzględnienia potrzeb obywateli z niepełnosprawnościami w kompendium na temat głosowania elektronicznego** przewidzianym w europejskim planie działania na rzecz demokracji;
- ✓ będzie wspierać integracyjne demokratyczne uczestnictwo, w tym osób z niepełnosprawnościami, za pośrednictwem nowego **programu „Obywatele, Równość, Prawa i Wartości”** (CERV).

³⁹ Komisja będzie współpracowała z państwami członkowskimi w celu poprawy wskaźników i gromadzenia danych, biorąc pod uwagę luki zidentyfikowane w tym sprawozdaniu.

⁴⁰ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 26 listopada 2020 r. w sprawie oceny wyborów europejskich.

⁴¹ Komisja, 2020 r.: Sprawozdanie na temat obywatelstwa UE – 2020 r.: Wzmocnienie pozycji obywateli i ochrona ich praw.

⁴² Europejska sieć współpracy ds. wyborów.

4. Godziwa jakość życia i niezależne życie

Aby życie wszystkich osób z niepełnosprawnościami było godne, niezbędne są niezależne życie, wysokiej jakości usługi społeczne i w zakresie zatrudnienia, dostępne mieszkania sprzyjające włączeniu społecznemu, udział w uczeniu się przez całe życie, odpowiednia ochrona socjalna i wzmocniona gospodarka społeczna.

Ponad 1 mln dzieci i dorosłych z niepełnosprawnościami w wieku poniżej 65 lat i ponad 2 mln w wieku od 65 lat w całym kraju mieszka w instytucjach

50,8 % osób z niepełnosprawnościami jest zatrudnionych w porównaniu z 75 % osób bez niepełnosprawności

37,6 % osób z niepełnosprawnościami jest biernych zawodowo w porównaniu z 17,6 % osób bez niepełnosprawności

28,4 % osób z niepełnosprawnościami jest zagrożonych ubóstwem oraz wykluczeniem społecznym w porównaniu z 18,4 % osób bez niepełnosprawności

4.1. Rozwijanie niezależnego życia i wzmocnianie usług na poziomie społeczności lokalnych

Osoby z niepełnosprawnościami, zarówno starsze, jak i młodsze, mają równe prawo do niezależnego życia i włączenia społecznego oraz dokonywania wyborów – takich samych jak inne osoby – dotyczących miejsca zamieszkania oraz tego, z kim i jak mieszkają. W ostatniej dekadzie do niezależnego życia i włączenia społecznego osób z niepełnosprawnościami w istotny sposób przyczyniło się finansowanie unijne⁴³. Niezależne życie wymaga zróżnicowanego krajobrazu wysokiej jakości, dostępnych, ukierunkowanych na człowieka i przystępnych cenowo, opartych na społeczności i rodzinie usług obejmujących pomoc osobistą, opiekę medyczną i interwencje pracowników socjalnych, ułatwiają codzienne życie i dając wybór osobom z niepełnosprawnościami i ich rodzinom.

Główne usługi wsparcia muszą obejmować dzieci z niepełnosprawnościami i osoby starsze oraz być dla nich dostępne, a jednocześnie uwzględniać aspekt płci i różnice kulturowe.

Wiele osób z niepełnosprawnościami, dorosłych i dzieci, jest wykluczonych z życia społeczności i nie ma kontroli nad swoim codziennym życiem, w szczególności osoby przebywające w zakładach⁴⁴. Wynika to głównie z niewystarczającego dostępu do odpowiednich usług na poziomie społeczności lokalnych, mieszkań i pomocy technicznych, jak również z ograniczonej dostępności wsparcia dla rodzin i pomocy osobistej, w tym w zakresie zdrowia psychicznego⁴⁵. Sytuacja jest szczególnie trudna na obszarach oddalonych i wiejskich. Pandemia COVID-19 uwydatniła i zintensyfikowała wyzwania, z którymi mierzą się osoby przebywające w zakładach opieki.

⁴³ Finansowanie unijne i deinstytucjonalizacja; z finansowania unijnego wyłączono zakłady opieki długoterminowej.

⁴⁴ N. Crowther (ANED), 2019 r.: The right to live independently and to be included in the community in European States [Prawo do niezależnego życia i włączenia społecznego w państwach europejskich].

⁴⁵ COFACE Families Europe, 2020 r.: Disability and the Family [Niepełnosprawność i rodzina].

Jakość usług świadczonych w poszczególnych państwach członkowskich oraz między nimi jest zróżnicowana⁴⁶. Ponadto sektor ten boryka się z niedoborem pracowników i trudnymi warunkami pracy. W przypadku osób starszych z niepełnosprawnościami mieszkających na obszarach wiejskich występuje większe ryzyko niewystarczającej dostępności usług społecznych i świadczeń zdrowotnych⁴⁷. Kwestię zapewnienia dostępu do takich usług na obszarach o niskiej gęstości zaludnienia poruszono w zielonej księdze w sprawie starzenia się⁴⁸ i będzie ona dalej omawiana w ramach zapowiadanej długoterminowej wizji obszarów wiejskich.

Wszystko to wymaga wzmocnionych działań ze strony państw członkowskich i Komisja będzie wspierać organy krajowe, regionalne i lokalne w ich staraniach na rzecz deinstytucjonalizacji i niezależnego życia, w tym za pośrednictwem funduszy objętych zarządzaniem dzielonym na lata 2021–2027, fali renowacji, komponentu renowacji w ramach planów odbudowy i zwiększania odporności oraz Instrumentu Wsparcia Technicznego⁴⁹.

Przyspieszona transformacja cyfrowa i ekologiczna transformacja oferują możliwości, wykorzystując technologie informacyjno-komunikacyjne (ICT), sztuczną inteligencję i robotykę do projektowania usług świadczonych na miejscu i na odległość, dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Skuteczne wykorzystywanie tych technologii wymaga usunięcia barier w dostępności w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami i inwestowania w ich umiejętności cyfrowe.

Inicjatywy przewodnie:

Do 2023 r. Komisja wyda **wytyczne zawierające zalecenia dla państw członkowskich dotyczące usprawnień w zakresie niezależnego życia i włączenia społecznego**, aby umożliwić osobom z niepełnosprawnościami życie w społeczności w dostępnych mieszkaniach objętych wsparciem lub dalsze mieszkanie u siebie (w tym programów pomocy osobistej).

Do 2024 r., opierając się na istniejących dobrowolnych europejskich ramach odniesienia na rzecz zapewniania jakości usług społecznych, Komisja przedstawi konkretne **ramy odniesienia na rzecz zapewniania najwyższej jakości usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami** w celu poprawy

⁴⁶ Akademyka sieć europejskich ekspertów ds. niepełnosprawności (ANED), 2018 r.: Mainstreaming Disability Rights in the European Pillar of Social Rights – a compendium [Uwzględnianie praw osób z niepełnosprawnościami w Europejskim filarze praw socjalnych – kompendium], s. 94ff.

⁴⁷ OECD, 2020 r.: Polityki w zakresie obecnego i przyszłego świadczenia usług na wszystkich terytoriach.

⁴⁸ Komisja (COM(2021) 50 final): Zielona księga w sprawie starzenia się.

⁴⁹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/240 z dnia 10 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument Wsparcia Technicznego, Dz.U. L 57 z 18.2.2021, s. 1.

świadczenia usług dla osób z niepełnosprawnościami i zwiększenia atrakcyjności miejsc pracy w tym obszarze, w tym poprzez podnoszenie i zmianę kwalifikacji usługodawców.

Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- ✓ wdrażania **dobrych praktyk w zakresie deinstytucjonalizacji** w dziedzinie zdrowia psychicznego oraz w odniesieniu do wszystkich osób z niepełnosprawnościami, w tym dzieci, w celu wzmocnienia przejścia od opieki instytucjonalnej do usług wsparcia w społeczności;
- ✓ promowania i zabezpieczenia finansowania **dostępnych mieszkań socjalnych sprzyjających włączeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami**, w tym dla osób starszych z niepełnosprawnościami, oraz rozwiązywania problemów osób bezdomnych z niepełnosprawnościami.

4.2. Rozwijanie nowych umiejętności na potrzeby nowych miejsc pracy

Posiadanie odpowiednich umiejętności i kwalifikacji jest warunkiem wstępnym dostępu do rynku pracy i odniesienia na nim sukcesu. Jak określono w Europejskim programie na rzecz umiejętności⁵⁰, wymaga to krajowych strategii w zakresie umiejętności, które powinny obejmować również szczególne potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Należy zapewnić równy dostęp do kształcenia i szkolenia ukierunkowanego na rynek pracy na wszystkich poziomach. Państwa członkowskie są odpowiedzialne za dostosowanie polityki w zakresie kształcenia i szkolenia do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w sposób spójny z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

Pomimo prawa dostępu do powszechnego kształcenia i szkolenia zawodowego, odsetek osób młodych z niepełnosprawnościami kierowanych do specjalnych szkół zawodowych jest wysoki. Wynika to często z ogólnego braku dostępności i racjonalnego dostosowania⁵¹, a także niewystarczającego wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami uczących się w zwykłych placówkach kształcenia zawodowego. Przechodzenie na otwarty rynek pracy jest trudniejsze niż z powszechnych placówek edukacyjnych. Ponadto poziom uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w kształceniu dorosłych jest niższy w porównaniu z osobami bez niepełnosprawności⁵².

W zaleceniu Rady w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego na rzecz zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności⁵³ we-

⁵⁰ Komunikat Komisji (COM(2020) 274 final): Europejski program na rzecz umiejętności służący zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności.

⁵¹ Zob. ANED, 2018 r., s. 103f.; Racjonalne dostosowanie oznacza konieczne i odpowiednie zmiany i dostosowania, nienakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, jeśli jest to potrzebne w konkretnym przypadku (art. 2 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych).

⁵² EU-SILC (2018).

⁵³ Zalecenie Rady (2020/C 417/01).

zwano państwa członkowskie do opracowania programów kształcenia i szkolenia zawodowego w taki sposób, aby były one włączające wobec i dostępne dla słabszych grup społecznych, takich jak osoby z niepełnosprawnościami. Odnowiony europejski sojusz na rzecz przygotowania zawodowego przyczyni się do wymiany wiedzy na temat sposobu, w jaki przygotowanie zawodowe można wykorzystać jako narzędzie do włączenia społecznego i zachęci do zobowiązań dotyczących przygotowania zawodowego wysokiej jakości zapewniającego wsparcie osób uczących się z niepełnosprawnościami. Za pośrednictwem wzmocnionej gwarancji dla młodzieży⁵⁴ Komisja wspiera działania informacyjne ukierunkowane na osoby młode z niepełnosprawnościami oraz aktywizację takich osób.

Jeżeli chodzi o starania, aby zapewnianie kształcenia i szkolenia przełożyło się na uczestnictwo w rynku pracy, istotną rolę do odegrania mają doradcy zawodowi, a w szczególności publiczne służby zatrudnienia. W programie na rzecz umiejętności Komisja zobowiązała się do połączenia sił z europejską siecią publicznych służb zatrudnienia, aby zorganizować wydarzenia z zakresu wzajemnego uczenia się mające na celu zwrócenie uwagi na umiejętności potrzebne na rynku pracy oraz do intensyfikacji świadczenia usług doradczych, w tym usług skierowanych do osób zatrudnionych i słabszych grup, a także do wyeliminowania niedoborów kwalifikacji, przede wszystkim niedoborów umiejętności cyfrowych, często we współpracy ze przedsiębiorstwami społecznymi na potrzeby integracji na rynku pracy. Jak zapowiedziano w Planie działania w dziedzinie edukacji cyfrowej na lata 2021–2027⁵⁵, państwa członkowskie otrzymają wsparcie w zakresie zapewnienia technologii wspomagających oraz dostarczania dostępnego cyfrowego środowiska edukacyjnego i treści nauczania.

Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- ✓ wyznaczenia celów w odniesieniu do udziału dorosłych z niepełnosprawnościami w **uczeniu się** w celu zwiększenia ich udziału oraz zapewnienia, aby **krajowe strategie w zakresie umiejętności** obejmowały szczególne potrzeby osób z niepełnosprawnościami z myślą o udzieleniu pomocy w osiągnięciu celu określonego w programie na rzecz umiejętności i w planie działania, za którego pomocą realizowany jest filar praw socjalnych;
- ✓ przyjęcia ukierunkowanych środków i elastycznych formatów szkolenia, aby zapewnić **sprzyjające włączeniu społecznemu i dostępne programy kształcenia i szkolenia zawodowego**, w tym dla osób z niepełnosprawnościami;
- ✓ dalszego wspierania współpracy między odpowiednimi podmiotami gospodarki społecznej z wykorzystaniem wyników **planu działania na rzecz współpracy sektorowej w zakresie umiejętności** w ramach paktu na rzecz umiejętności, w tym określania potrzeb w zakresie umiejętności cy-

⁵⁴ Zalecenie Rady (2020/C 372/01) w sprawie wzmocnienia gwarancji dla młodzieży.

⁵⁵ Komunikat Komisji (COM(2018) 22 final): Plan działania w dziedzinie edukacji cyfrowej.

frowych oraz stosowania technologii wspomagających w celu zwiększenia zdolności do zatrudnienia.

4.3. Ułatwianie dostępu do trwałych miejsc pracy wysokiej jakości

Uczestnictwo w zatrudnieniu jest najlepszym sposobem na zapewnienie niezależności ekonomicznej i włączenia społecznego. Różnice w poziomie zatrudnienia między osobami z niepełnosprawnościami i bez niepełnosprawności są nadal wysokie: w przypadku osób z niepełnosprawnościami wskaźniki zatrudnienia są niższe, osoby te są w nieproporcjonalnie wysokim stopniu dotknięte bezrobociem i wcześniej opuszczają rynki pracy. Duża liczba osób o znacznym stopniu niepełnosprawności nie pracuje na otwartym rynku pracy, ale w miejscach oferujących tzw. zatrudnienie chronione. Takie programy są zróżnicowane i nie wszystkie zapewniają osobom z niepełnosprawnościami odpowiednie warunki pracy czy prawa pracownicze bądź ścieżki na otwarty rynek pracy⁵⁶. Pozbawienie zdolności do czynności prawnych może ograniczyć zdolność osób z niepełnosprawnością intelektualną lub zaburzeniami psychicznymi do zawierania umów lub zakładania działalności gospodarczej, powodując tym samym, że samozatrudnienie i przedsiębiorczość stają się niemożliwe.

W ramach oceny europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności 2010–2020 stwierdzono, że zatrudnienie stanowi jeden z pięciu głównych priorytetów polityki dotyczącej przyszłych działań. Aby zapewnić osobom z niepełnosprawnościami lepsze wyniki na rynku pracy, Komisja będzie nadal wspierać państwa członkowskie we wdrażaniu odpowiednich wytycznych dotyczących polityki zatrudnienia w ramach europejskiego semestru, w opracowywaniu narzędzi statystycznych, a także w propagowaniu wymiany najlepszych praktyk w kontekście społecznej otwartej metody koordynacji. Uwolnienie potencjału i talentów osób z niepełnosprawnościami będzie korzystne dla jednostek, gospodarki oraz spójności całego społeczeństwa. Chociaż unijna dyrektywa w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy⁵⁷ znacząco przyczynia się do wspierania równych praw osób z niepełnosprawnościami w obszarze zatrudnienia, w tym jeżeli chodzi o racjonalne dostosowanie w miejscu pracy, należy poczynić większe starania, aby zapewnić osobom z niepełnosprawnościami lepsze wyniki na rynku pracy.

Komisja nadal będzie zapewniać, aby państwa członkowskie ściśle przestrzegały praw objętych zakresem dyrektywy w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy, i w 2021 r. przedstawi sprawozdanie z jej stosowania. Sprawozdanie to wykaże też, czy państwa członkowskie wykonały zalecenie Komisji dotyczące ewentualnego wyznaczenia organu ds. równości, który zajmowałby się dyskryminacją ze względu na religię lub światopogląd, niepełno-

⁵⁶ ANED, 2018 r., s. 184ff.

⁵⁷ Dyrektywa Rady 2000/78/WE ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy.

sprawność, wiek lub orientację seksualną w zakresie stosowania wspomnianej dyrektywy⁵⁸.

Aby wesprzeć osoby młode z niepełnosprawnościami, państwa członkowskie mogą wykorzystać wzmocnioną gwarancję dla młodzieży. Innymi grupami wymagającymi szczególnej uwagi są kobiety i osoby z niepełnosprawnością psychospołeczną.

Komisja będzie również wspierać politykę zatrudnienia państw członkowskich, ułatwiając funkcjonowanie gospodarki społecznej, w ramach której świadczone są usługi na rzecz osób z niepełnosprawnościami, udzielana jest pomoc tym osobom w uzyskaniu zatrudnienia na otwartym rynku pracy i oferowane są możliwości zatrudnienia⁵⁹. Sytuacja tego sektora jest bardzo zróżnicowana w całej UE. Aby wspierać państwa członkowskie w zwiększaniu włączenia społecznego grup defaworyzowanych, przepisy UE dotyczące zamówień publicznych przewidują zamówienia zastrzeżone, a unijne prawo konkurencji zezwala na przyznanie szczególnej pomocy państwa na zatrudnienie pracowników z niepełnosprawnościami. Jednocześnie państwa członkowskie opracowują także politykę „przedsiębiorczości sprzyjającej włączeniu społecznemu” ukierunkowaną na niedostatecznie reprezentowane grupy, takie jak kobiety, młodzież i migranci, a także osoby z niepełnosprawnościami.

Inicjatywa przewodnia:

W 2022 r. Komisja przedstawi **pakiet na rzecz poprawy wyników na rynku pracy osób z niepełnosprawnościami**, starając się nawiązać współpracę z siecią publicznych służb zatrudnienia, partnerami społecznymi oraz organizacjami przedstawicielskimi osób z niepełnosprawnościami. Pakiet ten będzie wspierał państwa członkowskie we wdrażaniu odpowiednich wytycznych dotyczących polityki zatrudnienia w ramach europejskiego semestru. Zapewni on wytyczne i wsparcie na potrzeby wzajemnego uczenia się dotyczącego zwiększania zdolności służb zatrudnienia i integracji, promując perspektywę zatrudnienia za pomocą pozytywnych działań i zwalczania stereotypów, zapewniając racjonalne dostosowanie, gwarantując bezpieczeństwo i higienę pracy oraz programy rehabilitacji zawodowej w przypadku chorób przewlekłych lub wypadków, badając miejsca pracy wysokiej jakości w ramach zatrudnienia chronionego oraz ścieżki na otwarty rynek pracy.

⁵⁸ Zalecenie Komisji (UE) 2018/951 w sprawie norm dotyczących organów ds. równości.

⁵⁹ Gospodarka społeczna w UE. Gospodarka społeczna obejmuje spółdzielnie, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, organizacje non-profit, fundacje i przedsiębiorstwa społeczne.

Ponadto Komisja:

- ✓ opublikuje, w 2021 r., sprawozdanie z wdrażania **unijnej dyrektywy w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy**⁶⁰ i w stosownych przypadkach podejmie dalsze działania polegające na opracowaniu wniosku legislacyjnego, w szczególności w celu zwiększenia roli organów ds. równości;
- ✓ wyda, w 2021 r., plan działania na rzecz gospodarki społecznej w celu poprawy otoczenia sprzyjającego gospodarce społecznej, w tym możliwości związanych z osobami z niepełnosprawnościami, za pośrednictwem przedsiębiorstw społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem integracji na otwartym rynku pracy.

Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- ✓ ustanowienia do 2024 r. **celów w zakresie zwiększenia wskaźnika zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami i zmniejszenia rozbieżności we wskaźnikach zatrudnienia** osób z niepełnosprawnościami i bez niepełnosprawności, aby pomóc w osiągnięciu głównego celu dotyczącego zatrudnienia na 2030 r. zaproponowanego w planie działania na rzecz realizacji Europejskiego filaru praw socjalnych do zatwierdzenia przez Radę Europejską;
- ✓ wzmocnienia zdolności **służb zatrudnienia** na rzecz osób z niepełnosprawnościami i zintensyfikowania w tym celu współpracy z partnerami społecznymi i organizacjami zrzeszającymi osoby z niepełnosprawnościami;
- ✓ ułatwienia **samozatrudnienia i przedsiębiorczości**, w tym dla osób z niepełnosprawnością intelektualną i psychospołeczną, dzięki zapewnieniu wsparcia w kwestiach prawnych i biznesowych, w tym z wykorzystaniem funduszy UE.

4.4. Konsolidacja systemów zabezpieczenia społecznego

Zasadniczym warunkiem wstępnym zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami i ich rodzinom odpowiedniego dochodu pozwalającego na godny poziom życia jest, oprócz sprawiedliwego zatrudnienia, odpowiednia ochrona socjalna, w tym programy emerytalne.

Zgodnie z Europejskim filarem praw socjalnych oraz Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych państwa członkowskie zintensyfikowały reformy swoich systemów ochrony socjalnej, w tym ram oceny niepełnosprawności i świadczeń na rzecz osób z niepełnosprawnościami. We wszystkich państwach wprowadzone są środki zapewniające osobom z niepełnosprawnościami dochód zastępczy. Powszechnie stosowaną praktyką stają się budżety osobiste i wspar-

⁶⁰ Sprawozdanie to zostanie przedstawione razem ze sprawozdaniem dotyczącym dyrektywy Rady 2000/43/WE z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzającej w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne.

cie finansowe, w tym dla opiekunów⁶¹. Znaczna liczba państw członkowskich otrzymała od Komisji wsparcie w ramach programu wspierania reform strukturalnych na przeprowadzenie reform swoich systemów ochrony socjalnej⁶².

Cel, jakim jest odpowiedni poziom życia wszystkich ludzi, nie został jednak jeszcze osiągnięty. Głównymi powodami, dla których osoby z niepełnosprawnościami oraz ich rodziny są bardziej narażone na ubóstwo finansowe, są niewystarczające uczestnictwo w rynku pracy w połączeniu z niewystarczającą ochroną socjalną oraz dodatkowe koszty związane z niepełnosprawnością, w tym opieką ze strony rodziny. Bariere w zatrudnieniu stanowią niekiedy kryteria kwalifikowalności do otrzymania rent inwalidzkich.

Komisja:

- ✓ rozpocznie w 2022 r. **badanie poświęcone ochronie socjalnej i usługom dla osób z niepełnosprawnościami** w celu przeanalizowania dobrych praktyk w zakresie rent inwalidzkich, świadczeń emerytalnych, ubezpieczenia zdrowotnego, świadczeń pieniężnych i niepieniężnych, jak również dodatkowych kosztów wynikających z niepełnosprawności;
- ✓ przedstawi wytyczne mające wspierać państwa członkowskie w dalszych **reformach ochrony socjalnej** ukierunkowanych na osoby z niepełnosprawnościami i ramy oceny niepełnosprawności, w tym na wnioski składane za pośrednictwem Instrumentu Wsparcia Technicznego.

Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- ✓ określenia środków dalszego **zwalczania luk w ochronie socjalnej osób z niepełnosprawnościami**, zmniejszenia nierówności, w tym poprzez kompensowanie dodatkowych kosztów związanych z niepełnosprawnością oraz kwalifikowalność do uzyskania rent inwalidzkich.

5. Równy dostęp i niedyskryminacja

Osoby z niepełnosprawnościami mają prawo do ochrony przed wszelkimi formami dyskryminacji i przemocy, do równych szans i dostępu do wymiaru sprawiedliwości, edukacji, kultury, mieszkań, rekreacji, rozrywki, sportu i turystyki oraz równego dostępu do wszystkich usług zdrowotnych.

52 % osób z niepełnosprawnościami czuje się dyskryminowane

4 razy więcej osób z niepełnosprawnościami niż osób bez niepełnosprawności zgłasza niezaspokojone potrzeby w zakresie opieki zdrowotnej

20,3 % osób młodych z niepełnosprawnościami przedwcześnie opuszcza szkołę w porównaniu z 9,8 % osób bez niepełnosprawności

Jedynie 29,4 % osób z niepełnosprawnościami uzyskuje stopień akademicki, podczas gdy wśród osób pełnosprawnych jest to 43,8 %

⁶¹ ANED, 2018 r., s. 12, 62ff; zob. również MOP: Ochrona socjalna sprzyjająca włączeniu osób z niepełnosprawnościami.

⁶² Na lata 2021–2027 program ten został zastąpiony Instrumentem Wsparcia Technicznego, dysponującym szerszym mandatem i zwiększonym budżetem w wysokości 864,4 mln EUR.

5.1. Poprawa dostępu do wymiaru sprawiedliwości, ochrony prawnej, wolności i bezpieczeństwa

Osoby z niepełnosprawnościami powinny mieć skuteczny dostęp do wymiaru sprawiedliwości, w tym dzięki zapewnieniu odpowiednich dostosowań. W praktyce oznacza to bariery praktyczne i prawne, które utrudniają osobom z niepełnosprawnościami występowanie w charakterze świadków, obronę swoich praw jako ofiar, podejrzanych lub oskarżonych, a także udział w rolach zawodowych, takich jak sędziowie, adwokaci i prokuratorzy w postępowaniach karnych i cywilnych. Bariery prawne istnieją w szczególności w przypadku osób z niepełnosprawnością intelektualną, niepełnosprawnością psychospołeczną lub z problemami zdrowia psychicznego, ponieważ często ogranicza się ich zdolność do czynności prawnych lub jej pozbawia.

W swoich inicjatywach związanych z transformacją cyfrową systemów wymiaru sprawiedliwości, ochroną praw ofiar i szkoleniami dla pracowników⁶³ Komisja uwzględnia niepełnosprawność zgodnie z Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych. Transformacja cyfrowa systemów sądowych jest niezbędna dla poprawy dostępu do wymiaru sprawiedliwości, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, jeżeli zapewniono dostępność. Komisja zwróci szczególną uwagę na kobiety z niepełnosprawnościami, które są od dwóch do pięciu razy bardziej narażone na bycie ofiarami przemocy niż kobiety pełnosprawne⁶⁴, a także na osoby z niepełnosprawnościami przebywające w instytucjach. W ramach strategii szkoleniowej dla pracowników wymiaru sprawiedliwości Komisja koncentruje się na ochronie praw osób fizycznych w przestrzeni cyfrowej oraz na rozszerzeniu szkoleń dla prawników praktyków w zakresie przepisów unijnych dotyczących niepełnosprawności, w tym Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

Komisja:

- ✓ będzie współpracować z państwami członkowskimi w celu wdrożenia Konwencji haskiej z 2000 r. o międzynarodowej ochronie osób pełnoletnich szczególnej troski zgodnie z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, w tym poprzez **badanie dotyczące ochrony osób dorosłych szczególnej troski w sytuacjach transgranicznych**, zwłaszcza osób z niepełnosprawnością intelektualną, aby utorować drogę do jej ratyfikacji przez wszystkie państwa członkowskie;

⁶³ Komunikat Komisji (COM(2020) 710 final): Cyfryzacja wymiaru sprawiedliwości w Unii Europejskiej; Komunikat Komisji (COM(2020) 258 final): Strategia UE w zakresie praw ofiar na lata 2020–2025; Komunikat Komisji (COM(2020) 713 final): Zapewnienie sprawiedliwości w UE – europejska strategia szkolenia kadr wymiaru sprawiedliwości na lata 2021–2024.

⁶⁴ W swojej rezolucji w sprawie sytuacji kobiet z niepełnosprawnościami (2018/26855(RSP)) Parlament Europejski również podkreśla, że 34% kobiet dotkniętych problemami zdrowotnymi lub niepełnosprawnością doświadczyło w swoim życiu przemocy fizycznej lub seksualnej ze strony partnera.

- ✓ przeprowadzi **badanie dotyczące gwarancji proceduralnych dla osób dorosłych szczególnej troski w postępowaniach karnych**, a także oceni potrzebę wniosków ustawodawczych **zwiększających wsparcie i ochronę osób dorosłych szczególnej troski** będących ofiarami przestępstw zgodnie ze Strategią UE w zakresie praw ofiar (lata 2020–2025);
- ✓ zapewni **państwom członkowskim wytyczne dotyczące dostępu do wymiaru sprawiedliwości** w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami w UE w oparciu o międzynarodowe wytyczne opracowane przez Organizację Narodów Zjednoczonych⁶⁵;
- ✓ opracuje środki wspierające państwa członkowskie w zwiększaniu uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami jako **wysoko wykwalifikowanych pracowników** w systemie wymiaru sprawiedliwości oraz zgromadzi dobre praktyki w zakresie **wspieranego podejmowania decyzji**.

5.2. Równy dostęp do ochrony socjalnej, opieki zdrowotnej, edukacji oraz towarów i usług, w tym mieszkań

Zwalczanie wszelkich form dyskryminacji osób niepełnosprawnych leży u podstaw Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. UE wprowadziła obszerny zbiór unijnych przepisów antydyskryminacyjnych w celu zapewnienia równego traktowania bez względu na płeć, orientację seksualną, pochodzenie rasowe lub etniczne, wiek, religię lub wyznanie⁶⁶. W dyrektywie w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy przewidziano szczególne środki z myślą o zapewnieniu równego traktowania osób z niepełnosprawnościami.

W prawie Unii istnieje luka w zapewnianiu równego traktowania osób z niepełnosprawnościami w obszarach innych niż zatrudnienie, takich jak ochrona socjalna, opieka zdrowotna, edukacja⁶⁷ oraz dostęp do towarów i usług, w tym mieszkań. Do czasu przyjęcia wniosku Komisji dotyczącego dyrektywy Rady w sprawie równego traktowania⁶⁸ utrzymujące się nierówności i dyskryminacja uwydatniają potrzebę dalszych postępów w przepisach UE.

Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- ✓ umożliwienia przyjęcia **wniosku Komisji dotyczącego dyrektywy hory-**

⁶⁵ Organizacja Narodów Zjednoczonych, 2020 r.: International Principles and Guidelines on Access to Justice for Persons with Disabilities [Międzynarodowe zasady i wytyczne dotyczące dostępu osób z niepełnosprawnościami do wymiaru sprawiedliwości].

⁶⁶ Dyrektywa w sprawie równości rasowej (2000/43/WE); dyrektywa w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (2000/78/WE); dyrektywa w sprawie równego traktowania (2006/54/WE).

⁶⁷ Luki: zob. infografiki w rozdziałach 4 i 5 dotyczące dyskryminacji, edukacji, zatrudnienia, ubóstwa i opieki zdrowotnej.

⁶⁸ Wniosek COM(2008) 426 dotyczący dyrektywy Rady w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania osób bez względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

- zontalnej** w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania poza sferą zatrudnienia, w tym niepełnosprawności;
- ✓ wspierania **współpracy między UE i krajowymi ramami w zakresie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych** oraz członkami europejskich sieci obrońców praw⁶⁹.

5.3. Edukacja włączająca i dostępna

Edukacja tworzy podstawy do walki z ubóstwem i budowania w pełni integracyjnych społeczeństw. Osoby z niepełnosprawnościami mają prawo do uczestnictwa we wszystkich poziomach i formach kształcenia, w tym we wczesnej edukacji i opiece nad dzieckiem, na równych zasadach z innymi osobami. Instytucje edukacyjne i odpowiednie przepisy muszą zapewnić warunki dla podejścia włączającego.

Nadal istnieje znaczna potrzeba podejmowania działań, czego dowodem są różnice w wynikach kształcenia między osobami uczącymi się z niepełnosprawnościami i bez niepełnosprawności. Więcej osób młodych z niepełnosprawnościami przedwcześnie opuszcza szkołę i mniej uczących się osób z niepełnosprawnościami kończy studia wyższe (luka wynosząca 14,4 punktu procentowego). Wiele dzieci i osób młodych z niepełnosprawnościami uczęszcza do szkół specjalnych, które nie zawsze stanowią skuteczną drogę do powszechnego systemu edukacji, ustawicznego kształcenia lub rynku pracy. Dotychczas nie przeprowadzono wystarczająco dużo systematycznych badań nad warunkami niezbędnymi do osiągnięcia sukcesu przez uczące się osoby z niepełnosprawnościami, w tym osoby uczące się z niewidocznymi niepełnosprawnościami, takimi jak autyzm, dysleksja czy nadpobudliwość. Środki izolacji podczas pandemii COVID-19 sprawiły, że potrzeba opracowania środków zapewniających wszystkim opcję włączającej i dostępnej nauki na odległość stała się jeszcze pilniejsza.

Na szczeblu UE edukacja włączająca znalazła się na wysokim miejscu w programie działań edukacyjnych. Jedną z sześciu osi europejskiego obszaru edukacji⁷⁰ poświęcono edukacji włączającej i uczeniu się przez całe życie dla wszystkich, począwszy od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem. W powiązanych inicjatywach, takich jak inicjatywa „Drogi do sukcesów w szkole”, skoncentrowano się szczególnie na grupach zagrożonych, takich jak uczniowie z niepełnosprawnościami, jak i specjalnych potrzebach edukacyjnych. Europejskie podejście do mikroreferencji z wykorzystaniem elastycznych i modułowych ścieżek uczenia się może pozytywnie wpłynąć na zdolność do zatrudnienia i proces uczenia się przez całe życie osób z niepełnosprawnościami.

⁶⁹ Takimi jak Europejska Sieć Krajowych Instytucji Praw Człowieka (ENNHRI), europejska sieć organów ds. równości (EQUINET) i europejska sieć rzeczników praw obywatelskich (ENO).

⁷⁰ Komunikat Komisji (COM(2020) 625 final): Utworzenie europejskiego obszaru edukacji do 2025 r.

Polityki kształcenia będą w dalszym ciągu wspierane przez Europejską Agencję ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej⁷¹. Komisja będzie zbierać polityki i praktyki promujące osiągnięcia w nauce osób z niepełnosprawnościami w państwach członkowskich w celu uwzględnienia ich w kształtowaniu polityki. Wykorzystana zostanie synergia z zapowiadaną strategią UE na rzecz praw dziecka oraz z europejską gwarancją dla dzieci z myślą o dostępie do edukacji, w tym do wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz o ich jakości.

W odpowiedzi na zalecenia wydane UE w 2015 r. przez Komitet Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych System Szkół Europejskich ustanowił podgrupę roboczą ds. konwencji ONZ i przyjął Plan działania dotyczący wsparcia w edukacji i edukacji włączającej. Utworzono specjalny system monitorowania planu.

Aby promować kształcenie sprzyjające włączeniu osób z niepełnosprawnościami, państwa członkowskie mogą korzystać z możliwości oferowanych przez finansowanie unijne, w tym programy Erasmus+ i Europejski Korpus Solidarności, ustanawiając specjalne środki na rzecz włączenia⁷². Polityka spójności oraz Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, mające na celu złagodzenie skutków pandemii COVID-19, będą nadal służyć wspieraniu krajowych reform na rzecz edukacji włączającej w obliczu transformacji cyfrowej i ekologicznej. Ponadto w przypadku szkół i budynków oświatowych państwa członkowskie mogą zająć się kwestią dostępności w ramach fali renowacji.

Niniejsza strategia posłuży zacieśnieniu współpracy na rzecz krajowych reform edukacji włączającej oraz wykorzystaniu możliwości synergii między europejskim obszarem edukacji, Europejskim programem na rzecz umiejętności, Planem działania w dziedzinie edukacji cyfrowej i europejską przestrzenią badawczą, a także między programem Erasmus+ i innymi instrumentami finansowania unijnego.

Komisja:

- wyda w 2021 r. **zestaw narzędzi służących włączeniu we wczesnej edukacji i opiece nad dzieckiem**, który będzie zawierał specjalny rozdział poświęcony dzieciom z niepełnosprawnościami;
- ✓ będzie wspierać państwa członkowskie w dalszym rozwijaniu ich **systemów kształcenia nauczycieli**, aby zaradzić brakom nauczycieli w kształceniu specjalnym, jak i kompetencji wszystkich pracowników oświaty w zakresie zarządzania różnorodnością w klasie i rozwijania edukacji włączającej;
- ✓ jako członek Rady Najwyższej **Szkół Europejskich** będzie wspierać zintensyfikowane działania na rzecz wdrożenia **Planu działania dotyczącego wsparcia w edukacji i edukacji włączającej**⁷³, koncentrując się na

⁷¹ Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, niezależna organizacja działająca jako platforma współpracy ministerstw edukacji w państwach członkowskich.

⁷² Przyszła europejska gwarancja dla dzieci, Erasmus+, Europejski Korpus Solidarności.

⁷³ Zatwierdzony przez Radę Najwyższą podczas jej posiedzenia w kwietniu 2019 r. w Atenach.

dostępności i racjonalnym dostosowaniu, przystosowaniu europejskich programów nauczania do potrzeb osób uczących się z niepełnosprawnościami (np. poprzez wydawanie alternatywnych świadectw ukończenia szkoły umożliwiających kontynuację kształcenia na poziomie krajowym) oraz na organizacji kursów szkoleniowych dla nauczycieli w obszarze edukacji włączającej.

Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- ✓ wspierania rozwoju **szkół sprzyjających włączeniu**, które mogą stać się punktem odniesienia pod względem włączającego i innowacyjnego nauczania oraz uczenia się w całej UE zgodnie z celami europejskiego obszaru edukacji i Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej;
- ✓ zapewnienia zgodności ich systemów edukacji z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych na wszystkich poziomach, aby poczynić postępy w zakresie **wspieranej nauki w sprzyjających włączeniu szkołach powszechnych**, jak zapowiedziano w komunikacie na temat europejskiego obszaru edukacji;
- ✓ wsparcia wdrażania art. 24 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w **Szkołach Europejskich**.

5.4. Trwały i równy dostęp do opieki zdrowotnej

Osoby z niepełnosprawnościami mają prawo do wysokiej jakości opieki zdrowotnej, w tym do rehabilitacji zdrowotnej i profilaktyki.

Konieczne są dalsze działania, ponieważ osoby z niepełnosprawnościami cztery razy częściej zgłaszają niezaspokojone potrzeby w zakresie badań lekarskich niż osoby bez niepełnosprawności. Opieka zdrowotna jest często za droga, wymaga zbyt długiego dojazdu, jest niedostępna lub wiąże się z długimi listami oczekujących⁷⁴. Ponieważ częstość występowania niepełnosprawności wzrasta wraz z wiekiem, osoby starsze mieszkające na obszarach wiejskich stoją w obliczu szczególnych wyzwań związanych z brakiem dostępności odpowiedniej opieki zdrowotnej i utrzymującymi się niedoborami personelu⁷⁵. Osoby z niewidoczną niepełnosprawnością (taką jak przewlekły ból lub niepełnosprawność intelektualna), osoby cierpiące na choroby rzadkie lub nowotwory, które często prowadzą do zaburzeń, nie zawsze otrzymują potrzebne wsparcie dostosowane do ich potrzeb, podobnie jak kobiety lub uchodźcy z niepełnosprawnościami. Kryzys związany z COVID-19 ujawnił słabe punkty w systemach opieki zdrowotnej, w szczególności w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami mieszkających w instytucjach o ograniczonym dostępie do opieki w nagłych wypadkach i intensywnej opieki medycznej.

⁷⁴ EU-SILC 2019: tabela (hlth_dh030).

⁷⁵ EU-SILC 2018; Cedefop, 2016 r.: Niedobór wykwalifikowanej siły roboczej i nadwyżki zawodów w Europie; Eurostat, 2020 r.: Podręcznik „Starzejąca się Europa”; Rocznik regionalny Eurostatu 2020.

Europejska Unia Zdrowotna, zainicjowana przez Komisję w listopadzie 2020 r.⁷⁶, będzie wspierać państwa członkowskie w realizacji polityki mającej na celu poprawę odporności ich systemów opieki zdrowotnej, w tym w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami.

W reformach państw członkowskich należy uwzględnić wyzwania specyficzne dla danego państwa z myślą o grupach napotykających szczególne przeszkody w dostępie do usług zdrowotnych, biorąc pod uwagę inicjatywę Komisji w sprawie transformacji cyfrowej opieki zdrowotnej i społecznej⁷⁷.

Komisja zintensyfikuje swoje działania na rzecz zwalczania nowotworów za pomocą europejskiego planu walki z rakiem⁷⁸. Aby wzmocnić prawa pacjenta, Komisja przeprowadzi ocenę dyrektywy 2011/24/UE w sprawie stosowania praw pacjentów w transgranicznej opiece zdrowotnej. W ramach wspomnianej oceny zidentyfikuje przypadki, w których państwa członkowskie zdecydowały się na zwrot kosztów zakwaterowania i podróży lub dodatkowych kosztów, które osoby z niepełnosprawnościami mogły ponieść, aby mieć dostęp do transgranicznej opieki zdrowotnej. Komisja oceni również stopień, w jakim krajowe punkty kontaktowe ds. transgranicznej opieki zdrowotnej zapewniły dostarczanie informacji w formacie dostępnym dla osób z niepełnosprawnościami.

Komisja:

- ✓ zajmie się kwestiami związanymi ze zdrowiem i niepełnosprawnością poprzez Grupą Sterującą ds. Promocji Zdrowia, Profilaktyki Chorób i Zarządzania Chorobami Niezakaźnymi w celu dzielenia się **zatwierdzonymi dobrymi praktykami związanymi ze zdrowiem**, aby wspierać państwa członkowskie w ich reformach zdrowotnych;
- ✓ będzie wspierać zainteresowane strony w rozwiązywaniu i łagodzeniu problemów, które stwarza pandemia COVID-19 dla **zdrowia psychicznego** obywateli Europy;
- ✓ zajmie się szczególnymi nierównościami w **dostępie osób z niepełnosprawnościami do profilaktyki, wczesnego wykrywania i opieki w zakresie nowotworów** poprzez konkretne działania określone w rejestrze nierówności w ramach europejskiego planu walki z rakiem.

Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- ✓ poprawy dostępu osób z niepełnosprawnościami do **całego zakresu opieki zdrowotnej**, w tym do opieki w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz usług profilaktycznych, między innymi w drodze stosowania wytycznych Komisji dotyczących dostępu osób z niepełnosprawnościami

⁷⁶ Komunikat Komisji (COM(2020) 724 final): Budowanie Europejskiej Unii Zdrowotnej.

⁷⁷ Komunikat Komisji (COM(2018) 233 final): Umożliwienie transformacji cyfrowej opieki zdrowotnej i społecznej na jednolitym rynku cyfrowym.

⁷⁸ Kilka państw członkowskich otrzymało wsparcie w ramach programu wspierania reform strukturalnych Komisji na rzecz poprawy programów badań przesiewowych w kierunku nowotworów w celu ich wczesnego wykrywania.

- do opieki zdrowotnej na podstawie włączającej, dostępnej i ukierunkowanej na człowieka opieki zdrowotnej oraz dobrowolnej i świadomej zgody;
- ✓ podnoszenia świadomości i opracowywania strategii wsparcia pacjentów z **niepełnosprawnościami związanymi z chorobami rzadkimi** oraz zidentyfikowania i zbadania sposobów ułatwienia dostępu do najnowocześniejszego leczenia, w tym stosowania innowacji cyfrowych we wszystkich państwach członkowskich.

5.5. Poprawa dostępu do sztuki i kultury, rekreacji, wypoczynku, sportu i turystyki

Dostępna i włączająca sztuka i kultura, sport, wypoczynek, działalność rekreacyjna i turystyka mają zasadnicze znaczenie dla pełnego uczestnictwa w życiu społecznym. Zwiększają one dobrostan i dają każdemu, w tym osobom z niepełnosprawnościami, możliwość rozwoju i wykorzystania swojego potencjału. Rada podkreśliła znaczenie dostępu osób z niepełnosprawnościami do sportu w swoich konkluzjach⁷⁹. Turystyka dostępna dla osób z niepełnosprawnościami ma kluczowe znaczenie dla wspierania uczestnictwa w życiu społecznym, jak również rozwoju społeczno-gospodarczego. W Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych wezwano do stworzenia dwutorowej polityki, promującej zarówno głównie działania na rzecz dzieci i dorosłych, jak i ukierunkowane na osoby z niepełnosprawnościami.

Komisja zwiększy uczestnictwo osób z niepełnosprawnościami we wszystkich tych dziedzinach w drodze współpracy z organizacjami na rzecz sportu masowego i organizacjami sportowymi działającymi na rzecz osób z niepełnosprawnościami na wszystkich szczeblach. Dzięki wsparciu w postaci finansowania unijnego, takiego jak w ramach programu Kreatywna Europa, będzie promować i zwiększy widoczność dzieł sztuki dla osób z niepełnosprawnościami oraz będzie dążyć do udostępniania dziedzictwa kulturowego i sztuki wszelkiego rodzaju oraz uczynienia ich sprzyjającymi włączeniu osób z niepełnosprawnościami. Komisja zajmie się również stereotypami związanymi z niepełnosprawnością, na przykład w mediach i filmach, zgodnie z dyrektywą o audiowizualnych usługach medialnych, w której wymaga się, aby handlowe przekazy szanowały godność człowieka i nie zawierały żadnej formy dyskryminacji, w tym ze względu na niepełnosprawność⁸⁰. Ponadto Komisja oceni dostępność utworów drukowanych dla osób z niepełnosprawnościami, biorąc pod uwagę obowiązujące prawo Unii⁸¹.

⁷⁹ Konkluzje Rady, 2019 r. w sprawie dostępu osób z niepełnosprawnościami do sportu.

⁸⁰ Dyrektywa (UE) 2018/1808: dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych.

⁸¹ Dyrektywa (UE) 2017/1564 w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z określonych utworów i innych przedmiotów chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi z korzyścią dla osób niewidomych, osób słabowidzących lub osób z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem.

Ponadto Komisja:

- ✓ przeprowadzi badanie służące **ocenie wdrożenia art. 30** Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, aby pomóc państwom członkowskim w polityce zwiększenia uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami w sporcie, kulturze i rekreacji oraz wsparcia tych osób;
- ✓ nawiąże współpracę z **Międzynarodowym Komitetem Paraolimpijskim** na rzecz uczynienia sportu bardziej włączającym i zwalczania stereotypów;
- ✓ będzie nadal promować rozwój dostępnej turystyki, zwłaszcza przez miasta, przyznając nagrodę dla **Europejskiej Stolicy Inteligentnej Turystyki**⁸².

Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- ✓ promowania i wspierania **działalności artystycznej osób z niepełnosprawnościami** oraz podnoszenia świadomości, czyniąc tę działalność widoczną za pomocą wystaw i występów, a także zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami dostępu do większej liczby kolekcji dzieł sztuki i muzeów.

5.6. Zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony

Osoby z niepełnosprawnościami są bardziej narażone na ryzyko stania się ofiarami przemocy i nadużyć zarówno w środowisku domowym, jak i w instytucjach, zwłaszcza jeżeli chodzi o kobiety, osoby starsze i dzieci z niepełnosprawnościami⁸³. Osoby z niepełnosprawnościami są również przedmiotem nawoływania do nienawiści i zastraszania, także w instytucjach edukacyjnych. Osoby z niepełnosprawnościami lub osoby z problemami zdrowotnymi częściej doświadczają przemocy (17% w porównaniu z 8% osób bez niepełnosprawności) i nękania (50% w porównaniu z 37% osób bez niepełnosprawności)⁸⁴.

Handlarze ludźmi wykorzystują szczególną podatność na zagrożenia osób z niepełnosprawnościami do celów wykorzystywania seksualnego, przymusowego żebractwa oraz małżeństw dla pozoru⁸⁵. Bezpieczeństwo i dobrostan migrantów, wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową i beneficjentów ochrony międzynarodowej, w tym dzieci z niepełnosprawnościami, nie zawsze są chronione w ośrodkach recepcyjnych lub innych placówkach, w których przebywają. Klęski żywiołowe, takie jak powodzie i trzęsienia ziemi, pogłębiają istniejącą podatność na zagrożenia, utrudniając grupom defaworyzowanym powrót do

⁸² Dyrektywa (UE) 2017/1564 w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z określonych utworów i innych przedmiotów chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi z korzyścią dla osób niewidomych, osób słabowidzących lub osób z niepełnosprawnościami unie możliwiającymi zapoznanie się z drukiem.

⁸³ Agencja Prawa Podstawowych, 2021 r.: Badanie na temat praw podstawowych – Przystępność, bezpieczeństwo i prawa ofiar.

⁸⁴ Sprawozdanie Komisji (COM(2020) 661 final): Trzecie sprawozdanie z postępów w zwalczaniu handlu ludźmi oraz towarzyszący mu dokument roboczy służb Komisji, SWD(2020) 226 final.

⁸⁵ Sprawozdanie Komisji (COM(2020) 661 final): Trzecie sprawozdanie z postępów w zwalczaniu handlu ludźmi oraz towarzyszący mu dokument roboczy służb Komisji, SWD(2020) 226 final.

sytuacji pierwotnej po wystąpieniu klęski żywiołowej. Często pomija się kwestie związane z równością i dostępnością w przypadku klęsk żywiołowych w istniejących planach operacyjno-ratowniczych i pomocy w zakresie ochrony ludności.

Ponadto zmiana klimatu również może mieć znaczący wpływ na osoby z niepełnosprawnościami, które mogą znaleźć się w niebezpieczeństwie w przypadku gdy będzie ona wpływać na najważniejsze usługi i główną infrastrukturę⁸⁶; w związku z tym szczególnie istotne jest zapewnienie, aby transformacja ekologiczna w kierunku neutralnego dla klimatu i odpornego społeczeństwa była sprawiedliwa i włączająca oraz aby obejmowała osoby z niepełnosprawnościami.

Aby lepiej wspierać i chronić bezpieczeństwo osób z niepełnosprawnościami we wszystkich sytuacjach, potrzebna jest wielopłaszczyznowa polityka. Z myślą o zapewnieniu lepszej ochrony przed przemocą i przestępczością UE wprowadziła solidny mechanizm prawny, a Komisja będzie prowadzić ukierunkowane działania w ramach strategii na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025⁸⁷ oraz strategii UE na rzecz praw dziecka, obejmujące budowanie zdolności specjalistów oraz kampanie na rzecz zwiększania świadomości. Ponadto Komisja zapewni uwzględnienie aspektów przemocy i nadużyć związanych z niepełnosprawnością w odpowiednich przyszłych politykach UE. Polityki powinny obejmować monitorowanie instytucji oraz systematyczną identyfikację i prowadzenie dochodzeń w przypadkach przemocy, przestępstw lub nadużyć.

W ramach wspólnego europejskiego systemu azylowego (WESA) ustanowiono wspólne normy ochrony i mechanizmy współpracy na rzecz uwzględnienia szczególnej sytuacji i potrzeb wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową i beneficjentów ochrony międzynarodowej o szczególnych potrzebach, w tym osób z niepełnosprawnościami. Komisja przedstawiła wnioski w sprawie reformy wspólnego europejskiego systemu azylowego⁸⁸ polegającej na zwiększeniu jego odporności i skuteczności przy jednoczesnym wzmocnieniu także obowiązujących norm ochrony. Podobnie Komisja zapewni wsparcie osobom z niepełnosprawnościami w ramach Funduszu Azylu, Migracji i Integracji (FAMI), a Europejski Urząd Wsparcia w dziedzinie Azylu ułatwi szkolenie urzędników ds. ochrony i tłumaczy ustnych zajmujących się wnioskami o udzielenie azylu składanymi przez osoby wymagające szczególnego traktowania, w tym osoby z niepełnosprawnościami. Ponadto Komisja zapewni synergę w realizacji niniejszej strategii z planem działania na rzecz integracji i włączenia społecznego (na lata 2021–2027)⁸⁹.

⁸⁶ S. Jodoin, N. Ananthamoorthy, K. Lofts, 2020 r.: „A Disability Rights Approach to Climate Governance” [„Podejście do zarządzania zmianą klimatu uwzględniające prawa osób z niepełnosprawnościami”] w: *Ecology Law Quarterly*, Vol. 47, No. 1.

⁸⁷ Komunikat Komisji (COM(2020) 152 final): Unia równości: Strategia na rzecz równouprawnienia płci na lata 2020–2025.

⁸⁸ Komunikat Komisji (COM(2020) 609 final): nowy pakt o migracji i azylu.

⁸⁹ Komunikat Komisji (COM(2020) 758 final): plan działania na rzecz integracji i włączenia społecznego (na lata 2021–2027).

Jedną z podstawowych zasad nowego planu działania jest „włączenie społeczne wszystkich obywateli”, uwzględniające wyzwania związane z zagrożeniami wynikającymi z wielu przyczyn jednocześnie i intersekcyjnymi, które mogą stanowić szczególne wyzwania dla migrantów.

Przechodząc do wspólnych norm europejskich w zakresie działań dotyczących ochrony ludności, Komisja uwzględni podnoszenie świadomości w celu poprawy bezpieczeństwa słabszych grup. Finansowanie unijne zostanie wykorzystane do zwiększenia świadomości na temat potrzeb osób z niepełnosprawnościami poprzez organizowanie spotkań poświęconych ochronie ludności w ramach Forum Ochrony Ludności i unijnej sieci wiedzy w zakresie ochrony ludności. Komisja będzie nadal finansować programy szkoleniowe na wypadek klęsk żywiołowych, w tym projekty i ćwiczenia w zakresie gotowości uwzględniające potrzeby osób niepełnosprawnych oraz wzmocni ukierunkowane monitorowanie w ramach działań zapobiegawczych.

Ponadto Komisja:

- ✓ zapewni do 2024 r. **wytyczne dla państw członkowskich i praktyków**, w tym funkcjonariuszy policji, dotyczące ulepszenia wsparcia dla ofiar przemocy, które są osobami z niepełnosprawnościami;
- ✓ wezwie Agencję Praw Podstawowych do zbadania **sytuacji osób z niepełnosprawnościami przebywających w instytucjach** w kontekście przemocy, nadużyć i tortur.

Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- ✓ wdrażania **dorobku prawnego WESA**, mając na uwadze szczególne potrzeby **wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową i beneficjentów ochrony międzynarodowej wymagających szczególniego traktowania**, w tym osób z niepełnosprawnościami, w celu zapewnienia odpowiedniej ochrony w praktyce;
- ✓ ułatwienia szkolenia **urzędników ds. ochrony** i tłumaczy ustnych zajmujących się wnioskami o udzielenie azylu składanymi przez osoby wymagające szczególnego traktowania, w tym osoby z niepełnosprawnościami, przy ścisłej współpracy w tym względzie z Europejskim Urzędem Wsparcia w dziedzinie Azylu.

6. Promowanie praw osób z niepełnosprawnościami na świecie

UE będzie nadal stać na straży praw człowieka osób z niepełnosprawnościami i wspierać ich włączenie społeczne we wszystkich stosunkach międzynarodowych, a także w ramach wszystkich działań zewnętrznych, planowania polityki, programów finansowania oraz aktywności. Należy również zwrócić uwagę na dzieci i osoby młode z niepełnosprawnościami, zwłaszcza w społeczeństwach ob-

jętych konfliktem i w sytuacji pokonfliktowej lub w krajach rozwijających się, w których często brakuje ochrony, dostępu do szkoły i podstawowych usług.

Oznacza to zwrócenie szczególnej uwagi na zaangażowanie w sprawy państw trzecich w ramach polityki rozszerzenia i sąsiedztwa UE oraz jej szerszego programu współpracy na rzecz rozwoju.

Szacuje się, że **1 mld osób** na świecie żyje z niepełnosprawnością

Około 15% ludności świata żyje z jakimś rodzajem niepełnosprawności, a około 2–4% doświadcza poważnych trudności w funkcjonowaniu, z czego około 80% żyje w krajach rozwijających się⁹⁰. W wielu częściach świata osoby z niepełnosprawnościami mają niedostateczny dostęp do włączających usług podstawowych, ochrony, technologii wspomagających, informacji, wymiaru sprawiedliwości i tożsamości prawnej. Stanowi to dodatkowy problem poza

dyskryminacją i brakiem możliwości zatrudnienia. Do najbardziej palących problemów należą ciągle zinstytucjonalizowana opieka oraz segregacja. Systemy edukacji często nie uwzględniają potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami. Ponadto osoby z niepełnosprawnościami często należą do osób najbardziej narażonych na skutki kryzysów humanitarnych. Podczas klęsk żywiołowych śmiertelność wśród nich jest od dwóch do czterech razy wyższa niż w przypadku osób pełnosprawnych⁹¹.

Dzięki niniejszej strategii UE wzmocni swoją rolę rzecznika praw osób z niepełnosprawnościami w skali globalnej poprzez współpracę, działania humanitarne i dialog z międzynarodową społecznością objętą Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych. Biorąc pod uwagę poszczególne wyzwania, przed jakimi stoją kraje partnerskie oraz różnorodność istniejących ram współpracy z UE, niniejsza strategia posłuży jako inspiracja do wyznaczenia kierunku działań na rzecz reformy i planowania pomocy razem z krajami partnerskimi i odpowiednimi zainteresowanymi stronami. Ponadto UE będzie nadal zapewniać pomoc humanitarną i ochronę zależnie od potrzeb, zgodnie z zasadami humanitarnymi.

UE wzywa wszystkie państwa do poszanowania, ochrony i realizacji praw osób z niepełnosprawnościami w sposób, w jaki przedstawiają to wszystkie inicjatywy polityczne dotyczące nadchodzącej dekady⁹². Istotne jest, aby w działaniach zewnętrznych respektowano i wdrażano zasady Konwencji

⁹⁰ Światowa Organizacja Zdrowia/Bank Światowy, 2011 r.: World report on disability [Światowy raport o niepełnosprawności], zob. s. 27.

⁹¹ Stały Komitet Międzyinstytucjonalny, 2019 r.: Inclusion of Persons with Disabilities in Humanitarian Action [Włączanie osób z niepełnosprawnościami w działania humanitarne], s. 2.

⁹² 1) Wspólny komunikat (JOIN(2020) 5 final): Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024; 2) Wspólny komunikat (JOIN(2020) 17 final): Trzeci unijny plan działania w sprawie równości płci (GAP III) – Ambitny program na rzecz równouprawnienia płci i wzmocnienia pozycji kobiet w działaniach zewnętrznych UE 2021–2025; 3) Ogólny system preferencji taryfowych UE (GSP).

ONZ o prawach osób niepełnosprawnych wraz z Agendą 2030, uwzględniając we wszystkich działaniach podejście oparte na projektowaniu dla wszystkich w celu zwiększenia dostępności i zapewnienie racjonalnego dostosowania dla osób z niepełnosprawnościami. UE będzie to realizować za pomocą wszystkich narzędzi, którymi dysponuje, począwszy od dialogu politycznego, dotyczącego praw człowieka i handlu, po współpracę z państwami trzecimi w ramach polityki sąsiedztwa, rozszerzenia i partnerstwa międzynarodowego UE, a także działania humanitarne i współpracę z organizacjami wielonarodowymi. UE wspiera reformy polityk publicznych na całym świecie, by stały się bardziej integracyjne i dąży do tego, by wszystkie prawa człowieka, w tym prawa osób z niepełnosprawnościami, nadal stanowiły najważniejszy element odpowiedzi na pandemię COVID-19 i globalnej odbudowy. Delegatury Unii zapewniają wsparcie w zakresie poszerzania praw osób z niepełnosprawnościami, wytyczne w celu wdrażania dostępności i zagwarantowania wnikliwych konsultacji z osobami z niepełnosprawnościami, w tym za pośrednictwem ich organizacji przedstawicielskich, na podstawie istniejących dobrych praktyk. UE dąży do podjęcia ukierunkowanego działania w dziedzinie niepełnosprawności, jak również uwzględnienia problematyki niepełnosprawności w swoich działaniach zewnętrznych. W planie działania UE dotyczącym praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024 oraz w III planie działania UE w sprawie równości płci na lata 2021–2025 określono ambicje UE dotyczące zintensyfikowania działań na rzecz zwalczania wszelkich form dyskryminacji, z jaką spotykają się osoby z niepełnosprawnościami, ze szczególnym naciskiem na formy dyskryminacji z wielu przyczyn jednocześnie oraz intersekcyjnej, zgodnie z wytycznymi UE w sprawie praw człowieka dotyczącymi niedyskryminacji w działaniach zewnętrznych⁹³.

UE będzie również dążyła do zapewnienia odpowiedniego uwzględnienia potrzeb osób z niepełnosprawnościami w pomocy humanitarnej finansowanej przez UE poprzez zwiększenie zaangażowania osób z niepełnosprawnościami i zacieśnienie współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego oraz wspieranie budowania zdolności. Ponadto UE usprawni gromadzenie danych dotyczących osób z niepełnosprawnościami w ramach pomocy humanitarnej finansowanej przez UE, na przykład dzięki upowszechnianiu stosowania krótkiego zestawu pytań grupy waszyngtońskiej⁹⁴. Ponadto odniesienie do Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych zostanie uwzględnione w przeglądzie rozporządzenia UE wprowadzającego ogólny system preferencji taryfowych GSP+, co zachęci powiązanych partnerów handlowych do jej przestrzegania.

⁹³ Rada, 6337/19, 2019 r.: Wytyczne UE w sprawie praw człowieka dotyczące niedyskryminacji w działaniach zewnętrznych.

⁹⁴ Washington Group on Disability Statistics: Short Set on Functioning [Grupa waszyngtońska ds. danych statystycznych dotyczących niepełnosprawności: krótki zestaw pytań na temat funkcjonowania].

UE także zacieśni i skonsoliduje współpracę z innymi państwami stronami i sygnatariuszami w celu przyspieszenia ratyfikacji i wdrożenia Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz wzmocnienia przywództwa, w szczególności w kontekście dorocznej Konferencji Państw Stron Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. UE nadal wspiera organizacje społeczeństwa obywatelskiego, aby zapewnić przedstawicielom osób z niepełnosprawnościami możliwość uczestniczenia we wszystkich istotnych procesach dzięki specjalnym i pluralistycznym zorganizowanym dialogom na szczeblu UE i krajów partnerskich oraz na szczeblu światowym. Prowadzą one do wymiany informacji na temat inicjatyw strategicznych i najlepszych praktyk w połączeniu z szerszym rozpowszechnianiem wyników.

UE będzie się dzielić swoimi strategiami i praktykami dotyczącymi wdrażania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych na wielostronnych forach ONZ, takich jak Rada Praw Człowieka, Komisja ds. Statusu Kobiet czy Komisja Rozwoju Społecznego oraz z organizacjami integracji regionalnej, takimi jak Unia Afrykańska, Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej czy Unia Narodów Południowoamerykańskich. Celem tej wymiany jest doprowadzenie do przejrzystego i ambitnego wdrożenia Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych na całym świecie⁹⁵, a UE skorzysta również z globalnej wymiany praktyk. Większe zaangażowanie UE w Komitecie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych mogłoby doprowadzić do skuteczniejszego wdrażania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych zarówno w UE, jak i poza nią. Komisja zaproponuje państwom członkowskim wystawienie unijnego kandydata do wyborów do Komitetu Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych zgodnie z treścią wspólnego komunikatu o multilateralizmie⁹⁶.

Komisja oraz Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa/wiceprzewodniczący Komisji (WP):

- ✓ zaktualizują w 2021 r. **zestaw narzędzi dotyczący „podejścia opartego na prawach człowieka, uwzględniającego wszystkie prawa człowieka na potrzeby unijnej współpracy na rzecz rozwoju”**, aby zająć się w działaniach zewnętrznych wszystkimi nierównościami, w tym dyskryminacją osób z niepełnosprawnościami;
- ✓ zapewnią, aby **delegatury Unii** odgrywały bardziej aktywną rolę we wspieraniu wdrażania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych i wspierały wdrożenie na skalę globalną;
- ✓ będą systematycznie korzystały ze wskaźnika niepełnosprawności Komite-

⁹⁵ W szczególności w innych organizacjach integracji regionalnej, takich jak Unia Afrykańska, Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej czy Unia Narodów Południowoamerykańskich.

⁹⁶ Wspólny komunikat (JOIN(2021) 3 final): Zwiększenie wkładu UE w multilateralizm oparty na zasadach.

tu Pomocy Rozwojowej OECD⁹⁷ w celu śledzenia inwestycji sprzyjających włączeniu osób z niepełnosprawnościami na potrzeby ukierunkowanego **monitorowania finansowania unijnego**;

- ✓ wraz z państwami członkowskimi będą udzielać **pomocy technicznej** administracjom krajów partnerskich za pośrednictwem swoich programów i instrumentów;
- ✓ będą organizować **regularne zorganizowane dialogi** podczas dorocznej Konferencji Państw Stron Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz w kontekście innych istniejących wielostronnych forów, a także zacieśniać **współpracę na rzecz dostępności i zatrudnienia**.

7. Skuteczna realizacja strategii

Komisja wzywa państwa członkowskie oraz wszystkie instytucje i agencje Unii do uwzględniania potrzeb osób z niepełnosprawnościami przy opracowywaniu, wdrażaniu i monitorowaniu polityk, prawodawstwa i programów finansowania poprzez ukierunkowane działania i uwzględnianie tej problematyki. Komisja zachęca do współpracy w dziedzinie niepełnosprawności między instytucjami Unii, państwami członkowskimi i innymi zainteresowanymi stronami, wspieranej przez wykorzystanie finansowania unijnego i zapewnianie szkoleń.

7.1. Lepsze stanowienie prawa – zgodność z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w kształtowaniu polityki

Lepsze stanowienie prawa ma na celu zapewnienie najlepszej możliwej podstawy dla terminowego i należytego kształtowania polityki. W art. 10 TFUE podkreślono, że przy określaniu i realizacji swoich polityk i działań Unia dąży do zwalczania wszelkiej dyskryminacji, w tym ze względu na niepełnosprawność.

Skuteczne kształtowanie polityki zakłada konsultacje z osobami z niepełnosprawnościami, z organizacjami ich reprezentującymi oraz ich uczestnictwo na każdym etapie procesu, a także dostarczanie informacji o odpowiednich inicjatywach politycznych i konsultacjach w dostępnych formatach.

W ramach działań Komisji na rzecz promowania równości dla wszystkich i równości we wszystkich jej aspektach grupa zadaniowa ds. równości⁹⁸ dąży do zapewnienia, aby kwestia niepełnosprawności została włączana do głównych nurtów wszystkich obszarów polityki.

⁹⁷ OECD, 2019 r.: Handbook for the marker for the inclusion and empowerment of persons with disabilities [Podręcznik dotyczący wskaźnika na rzecz włączania i wzmacniania pozycji osób z niepełnosprawnościami].

⁹⁸ Ta wewnętrzna grupa zadaniowa ds. równości składa się z przedstawicieli wszystkich służb Komisji oraz Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych. Wspiera ją Sekretariat zlokalizowany w Sekretariacie Generalnym Komisji Europejskiej.

Ponadto Komisja:

- ✓ będzie wzmacniać **Zestaw instrumentów służących lepszemu stanowienu prawa**, aby zwiększyć włączanie w zakresie niepełnosprawności w celu zapewnienia zgodności z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych;
- ✓ zapewni spójne **uwzględnianie i ocenę kwestii związanych z niepełnosprawnością** w ocenach skutków i ewaluacjach w stosownych przypadkach, w tym za pośrednictwem szkolenia personelu przygotowującego inicjatywy dotyczące Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

7.2. Zacieśnienie współpracy między instytucjami Unii i państwami członkowskimi

Aby usprawnić wdrażanie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych i lepiej realizować zobowiązanie podjęte przez UE jako stroną Konwencji, Komisja zaangażuje się we wzmocnienie koordynacji na szczeblu UE zgodnie z zaleceniami Komitetu ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami⁹⁹. Komisja będzie współpracować z Parlamentem Europejskim i Radą na rzecz zapewnienia, by odpowiednio uwzględniano kwestie związane z niepełnosprawnością podczas negocjacji międzyinstytucjonalnych; podejmą wspólne wysiłki w celu zidentyfikowania braków w istniejących przepisach.

Komisja:

- ✓ wezwie wszystkie instytucje i organy, agencje oraz delegatury Unii do **wyznaczenia koordynatorów ds. niepełnosprawności** w swoich instytucjach oraz na potrzeby swoich strategii dotyczących niepełnosprawności;
- ✓ będzie organizować **regularne spotkania wysokiego szczebla** między Parlamentem Europejskim, Radą, Komisją i ESDZ z udziałem organizacji reprezentujących osoby z niepełnosprawnościami;
- ✓ będzie organizować doroczną wymianę poglądów z **Europejskim Komitetem Ekonomiczno-Społecznym i Komitetem Regionów**.

Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- ✓ uwzględniania szczególnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami we wszystkich strategiach politycznych, które będą rozpatrywane na poziomie Rady i w jej konkluzjach (**włączanie problematyki niepełnosprawności do głównego nurtu polityki**).

7.3. Współpraca z państwami członkowskimi, władzami regionalnymi i lokalnymi

Państwa członkowskie jako strony Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych są kluczowymi podmiotami wdrażającymi tę Konwencję, an-

⁹⁹ Komitet ONZ, 2015 r.: Uwagi końcowe w sprawie wstępnego sprawozdania Unii Europejskiej, pkt 75, 77.

gażującymi rządy, parlamenty oraz inne zainteresowane strony na różnych szczeblach. Muszą one regularnie przedstawiać Komitetowi ONZ sprawozdania na temat działań podjętych w celu wdrożenia Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, w tym krajowych strategii na rzecz osób z niepełnosprawnościami. Komisja wzmocni mechanizm zarządzania współpracą na poziomie UE.

Inicjatywa przewodnia:

W 2021 r. Komisja ustanowi **platformę ds. niepełnosprawności**. Zastąpi istniejącą Grupę Wysokiego Szczebla ds. Niepełnosprawności i będzie wspierać wdrażanie niniejszej strategii, jak również krajowych strategii dotyczących niepełnosprawności. Będzie łączyć krajowe punkty kontaktowe Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, organizacje osób z niepełnosprawnościami i Komisję. Platformę będzie można wykorzystać jako forum wymiany informacji na temat ocen ONZ dotyczących wdrażania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych przez państwa członkowskie. Na stronie platformy ds. niepełnosprawności znajdują się informacje na temat jej spotkań, działań, analiz oraz informacje o poszczególnych krajach, w tym informacje na temat upowszechniania dobrych praktyk sprzyjających dostępności i włączeniu społecznemu.

Ponadto Komisja:

- ✓ nawiąże dialog na temat niepełnosprawności z **istniejącymi sieciami**¹⁰⁰ władz lokalnych i regionalnych.

Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- ✓ przyjęcia **ambitnych strategii krajowych** dotyczących wspierania wdrażania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oraz wdrażania niniejszej strategii **na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym**.

7.4. Wspieranie wdrażania za pomocą finansowania unijnego

Aby wesprzeć wdrażanie niniejszej strategii i Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, Komisja będzie nadal zachęcać państwa członkowskie do wykorzystywania finansowania unijnego w sposób przewidziany w wieloletnich ramach finansowych na lata 2021–2027¹⁰¹ oraz nowych możliwości finansowania w ramach NextGenerationEU, planu odbudowy, który wytyczy drogę wyjścia z obecnego kryzysu i stworzy podstawy nowoczesnej

¹⁰⁰ Sieci te obejmują np. sieć Eurocities lub Radę Gmin i Regionów Europy.

¹⁰¹ Rozporządzenie Rady (2020/2093): Wieloletnie ramy finansowe 2021–2027.

i bardziej zrównoważonej Europy¹⁰². Instrument Wsparcia Technicznego może wspierać państwa członkowskie dostosowaną do ich potrzeb fachową wiedzą techniczną.

Rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów dotyczących funduszy objętych zarządzaniem dzielonym¹⁰³ stanowi ramy polityczne m.in. dla funduszy polityki spójności, w tym Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz nowego Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST). W rozporządzeniu tym określono, że państwa członkowskie muszą spełnić „warunki podstawowe”, aby zagwarantować, że otoczenie inwestycyjne będzie z góry dobrze przygotowane na wsparcie UE. Zgodnie z jednym z warunków podstawowych muszą istnieć **krajowe ramy zapewniające wdrożenie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych**. Jedno z kryteriów spełnienia warunku dotyczy wprowadzenia rozwiązań zapewniających dostępność. W ramach finansowania unijnego wspiera się takie obszary, jak deinstytucjonalizacja, społeczno-gospodarcze włączenie osób z niepełnosprawnościami, dostęp do usług, edukacja włączająca oraz opieka zdrowotna, a także działania zwiększające włączający charakter dziedzictwa kulturowego oraz zapewniające dostępność. Punkty kontaktowe Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w państwach członkowskich mogą odegrać istotną rolę we wspieraniu wypełniania odpowiednich warunków podstawowych w całym okresie programowania. W rozporządzeniu w sprawie wspólnych przepisów zawarto również wymóg uwzględnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami podczas przygotowywania i wdrażania programów operacyjnych państw członkowskich.

Rolę w osiągnięciu celów niniejszej strategii mogą odegrać inne fundusze.

W ramach programu Erasmus+ zapewnione zostaną wsparcie finansowe dla uczestników z niepełnosprawnościami oraz inne środki na rzecz ich włączenia społecznego. Wspieranie wdrażania niniejszej strategii i zarządzanie nią będzie się odbywać w ramach programu „Obywatele, Równość, Prawa i Wartości”. Komisja doloży starań, aby wdrażanie instrumentów finansowych i programów takich jak InvestEU, „Horyzont Europa” odbywało się w sposób sprzyjający włączeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami¹⁰⁴.

¹⁰² NextGenerationEU jest tymczasowym narzędziem służącym odbudowie gospodarki o budżecie 750 mld EUR, które ma pomóc w naprawieniu szkód gospodarczych i społecznych spowodowanych pandemią COVID-19. Jego centralnym elementem jest Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, w ramach którego udzielane będą pożyczki i dotacje na wsparcie reform i inwestycji realizowanych przez państwa członkowskie: rozporządzenie Rady (UE) 2020/2094 ustanawiające Instrument Unii Europejskiej na rzecz Odbudowy w celu wsparcia odbudowy w następstwie kryzysu związanego z COVID-19.

¹⁰³ Współprawodawcy osiągnęli w dniu 1 grudnia 2020 r. porozumienie polityczne w sprawie wniosku Komisji (COM(2018) 375 final) dotyczącego rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów dotyczących funduszy objętych zarządzaniem dzielonym.

¹⁰⁴ Erasmus +; InvestEU; „Horyzont Europe”.

Aby ujednoczyć zarządzanie odpowiednimi funduszami objętymi wieloletnimi ramami finansowymi 2021–2027¹⁰⁵ w odniesieniu do praw osób z niepełnosprawnościami, Komisja będzie wspierać państwa członkowskie poprzez ściślejszą współpracę, działania mające na celu zwiększenie świadomości oraz ukierunkowane wytyczne.

Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej na lata 2021–2027 przyczyni się do realizacji zewnętrznych celów strategii. Fundusze, takie jak SOCIEUX+, program współpracy technicznej ukierunkowany na misje krótkoterminowe, instrument pomocy technicznej i wymiany informacji (TAIEX) oraz programy twinningowe przyczyniają się do realizowania polityki UE w zakresie niepełnosprawności na całym świecie.

Ponadto Komisja będzie:

- ✓ badać możliwości finansowania w ramach nowego programu „Obywatele, Równość, Prawa i Wartości” w celu wspierania zaangażowania **obywateli z niepełnosprawnościami na równych zasadach z innymi osobami**;
- ✓ wspierać **państwa członkowskie w zakresie wykorzystywania środków UE** zgodnie z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych i z poszanowaniem zasad dostępności, a także zapewniać, by nie wykorzystywano środków UE do wspierania działań, które przyczyniają się do segregacji i wykluczenia.

Komisja wzywa państwa członkowskie do:

- ✓ zapewnienia, aby środki UE projektowano i wdrażano w ramach **partnerstwa** z władzami lokalnymi i regionalnymi, organizacjami reprezentującymi osoby z niepełnosprawnościami, z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, z organami ds. praw podstawowych oraz innymi zainteresowanymi stronami;
- ✓ zachęcania **punktów kontaktowych Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych** do udzielania wsparcia w zakresie wypełniania odpowiednich warunków podstawowych w całym okresie programowania.

8. Wzór do naśladowania

Komisja zamierza być wzorem do naśladowania i wzywa inne instytucje, organy i agencje Unii do pójścia jej śladem.

8.1. Uczynienie procesu selekcji, rekrutacji, zatrudnienia i retencji pracowników sprzyjającym włączeniu osób z niepełnosprawnościami

Różnorodność i włączenie wzbogacają i wzmacniają organizacje. W tym duchu w swojej odnowionej strategii dotyczącej zasobów kadrowych Komisja uwzględni działania mające na celu wsparcie zatrudnienia opartego na efektywnej rekrutacji

¹⁰⁵ Wieloletnie ramy finansowe 2021–2027.

i poprawę perspektyw zawodowych personelu z niepełnosprawnościami oraz stworzenie środowisk pracy sprzyjających włączeniu społecznemu, wzmacniając przy tym swoje zobowiązania jako pracodawcy, aby promować różnorodność i równość, a jednocześnie gwarantując zapewnienie dostępności i racjonalnego dostosowania. Utworzone niedawno „Biuro ds. Różnorodności i Włączenia” będzie nadzorowało opracowywanie i wdrażanie odpowiednich działań oraz przyczyniało się do zwiększenia różnorodności, równości i włączenia społecznego we wszystkich służbach Komisji.

Proces selekcji i rekrutacji ma charakter merytoryczny i opiera się na polityce równości szans. Należy jednak wdrożyć proaktywne podejście oraz działania na rzecz wspierania większej różnorodności.

Jeżeli chodzi o rekrutację, prowadzone będą kontrole procesów, procedur i narzędzi rekrutacji pod kątem równości i różnorodności, aby zidentyfikować wszelkie potencjalne ryzyko stronniczości lub dyskryminacji oraz wskazać konieczne działania naprawcze. Podjęte zostaną odpowiednie działania w celu zapewnienia skutecznego rozwiązania problemów zidentyfikowanych podczas monitorowania równości i różnorodności.

W uzupełnieniu do tych działań wewnątrz struktur Komisji zostanie zorganizowana kampania informacyjna i szkolenie personelu, w tym kadry zarządzającej i specjalistów w dziedzinie zasobów ludzkich (w przypadku których szkolenie będzie obowiązkowe), aby zapewnić środowisko pracy, w którym szanuje się pracowników oraz przeciwdziałać stronniczości wobec osób z niepełnosprawnościami i ich dyskryminacji.

Z kolei jeżeli chodzi o selekcję, międzyinstytucjonalny Europejski Urząd Doboru Kadr (EPSO) będzie nadal stosował swoją politykę w zakresie równości, różnorodności i włączenia społecznego w odniesieniu do organizowanych przez siebie konkursów i selekcji, gromadząc dane dotyczące niepełnosprawności na etapie składania wniosków. Tym samym EPSO ma możliwość zagwarantowania racjonalnego dostosowania, lepszej identyfikacji braków w obszarze działań informacyjnych oraz zwiększenia możliwości uczestnictwa kandydatów z niepełnosprawnościami w testach. Ponadto EPSO zaktualizuje swoją ukierunkowaną strategię komunikacyjną i informacyjną, będzie w dalszym ciągu rozwijało swoją sieć organizacji partnerskich ds. nieprawidłowości, zwiększało swoją wiedzę ekspercką w zakresie racjonalnego dostosowania, a także poszerzy katalog swoich szkoleń i usług.

We wszystkich swoich kanałach rekrutacyjnych oraz różnych programach Komisja stosuje politykę równości szans. Aby ją zrealizować w praktyce, Komisja będzie otwarcie zachęcać do składania wniosków przez osoby z niepełnosprawnościami oraz zapewni kandydatom ukierunkowane wsparcie oraz pomoc na każdym etapie procesu.

Europejska Służba Działań Zewnętrznych (ESDZ) będzie kontynuowała wdrażanie swojego planu działania dotyczącego niepełnosprawności.

Inicjatywa przewodnia:

Komisja przyjmie **odnowioną strategię dotyczącą zasobów kadrowych**, która będzie obejmować działania promujące różnorodność i włączenie osób z niepełnosprawnościami oraz zwraca się do EPSO o wsparcie tych wysiłków we współpracy z innymi rekrutującymi instytucjami Unii.

Ponadto Komisja:

- ✓ zapewni, aby wszystkie służby **nieustannie eliminowały bariery i zapobiegały powstawaniu barier**, jakie napotykają pracownicy i ogół społeczeństwa z niepełnosprawnościami (np. zapewnienie dostępności sprzętu i narzędzi ICT potrzebnych do przeprowadzania spotkań online);
- ✓ usprawni **sprawozdawczość** w drodze zarządzania służbami Komisji w kwestiach dotyczących różnorodności, w tym w zakresie racjonalnego dostosowania w przypadku personelu z niepełnosprawnościami.

8.2. Dostępność budynków i komunikacji

Komisja nieustannie udoskonala dostępność swoich budynków, otoczenia cyfrowego i komunikacji cyfrowej oraz zamierza w jeszcze większym stopniu zintensyfikować działania na rzecz zapewnienia dostępności obejmujące innowacyjne projekty, poprawę dostępności publikacji, w szczególności prawa i polityk Unii, organizację szkoleń dla personelu oraz wsparcie w zakresie nauki tłumaczenia ustnego międzynarodowego języka migowego.

Komisja:

- ✓ przyjmie w 2021 r. **plan działania dotyczący dostępności Internetu**, który wszystkie instytucje, organy i agencje UE będą udostępniać i promować, a także zapewni, aby strony internetowe instytucji Unii oraz dokumenty publikowane na tych stronach i platformach internetowych były zgodne z europejskimi normami dostępności¹⁰⁶;
- ✓ do 2023 r. poprawi dostępność swoich usług **komunikacji audiowizualnej i układu graficznego**, jak również wszystkich swoich publikacji i wydań, w tym w stosownych przypadkach zapewni tłumaczenia ustne języka migowego oraz dokumenty w formacie łatwym do czytania i zrozumienia;
- ✓ zapewni dostępność wszystkich **nowo zajmowanych budynków** Komisji, z zastrzeżeniem ewentualnych wymogów urbanistycznych krajów przyjmujących;
- ✓ zapewni dostępność **miejsc**, w których Komisja organizuje swoje wydarzenia;

¹⁰⁶ Europejski Urząd Doboru Kadr (EPSO) będzie nadal dążył do poprawy dostępności swoich testów oraz swojej strony internetowej, aby zapewnić zgodność z Wytycznymi dotyczącymi dostępności treści internetowych.

- ✓ zapewni, aby do 2030 r. wszystkie budynki Komisji były zgodne z **europijskimi normami dostępności**, z zastrzeżeniem wymogów urbanistycznych krajów przyjmujących.

9. Świadomość, zarządzanie i pomiar postępów

Komisja będzie współpracować z państwami członkowskimi, aby uzupełnić i wesprzeć krajowe kampanie, wzmocnić podnoszenie świadomości oraz zwalczać stereotypy związane z niepełnosprawnością. Komisja będzie nadal organizować wydarzenia poświęcone kwestii niepełnosprawności, w szczególności Europejski Dzień Osób z Niepełnosprawnościami w poświęcony obchodom ustanowionego przez ONZ Międzynarodowego Dnia Osób z Niepełnosprawnościami w dniu 3 grudnia.

Ponadto Komisja zintensyfikuje zorganizowany dialog z osobami z niepełnosprawnościami i reprezentującymi ich organizacjami, zagwarantuje im udział w istotnych dla nich procesach politycznych oraz dopilnuje, aby osoby te i organizacje uczestniczyły w konsultacjach dotyczących odpowiednich wniosków Komisji. Komisja będzie nadal finansować działalność organizacji osób z niepełnosprawnościami pracujących na rzecz wdrażania Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych w ramach programu „Obywatele, Równość, Prawa i Wartości”.

Protokół fakultatywny do Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych umożliwi osobom z niepełnosprawnościami zwrócenie się do odpowiedniego komitetu, w przypadku gdy osoby takie stwierdzą, że są ofiarami naruszenia przez państwo będące stroną postanowień Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych¹⁰⁷. Nie wszystkie państwa członkowskie przystąpiły do Protokołu, a wniosek dotyczący decyzji Rady w sprawie przystąpienia UE do Protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych oczekuje na przyjęcie od 2008 r. Komisja będzie uważnie śledzić postępy w przystępowaniu państw członkowskich do Protokołu fakultatywnego i na tej podstawie ponownie rozważy ratyfikację przez UE protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

Zgodnie z zaleceniami Komitetu ONZ z 2015 r.¹⁰⁸ Komisja rozpocznie wraz z Radą prace nad aktualizacją unijnej deklaracji w sprawie kompetencji UE w zakresie kwestii regulowanych przez Konwencję ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Liczba odpowiednich unijnych aktów prawnych znacznie wzrosła – z ok. 40 wymienionych w 2008 r. w deklaracji do ponad 130¹⁰⁹.

¹⁰⁷ Protokół fakultatywny; stan ratyfikacji: 21 państw członkowskich.

¹⁰⁸ Komitet ONZ, 2015 r.: Uwagi końcowe w sprawie wstępnego sprawozdania Unii Europejskiej.

¹⁰⁹ Dokument roboczy służb Komisji (SWD(2017) 29 final): Sprawozdanie z postępów z wdrażania europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności 2010–2020.

9.1. Wzmocnienie ram UE w odniesieniu do Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych

Jako strona Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych UE musiała ustanowić ramy promowania, ochrony i monitorowania wdrażania Konwencji.

W tym względzie ustanowiono specjalne ramy UE¹¹⁰ obejmujące Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich, Komisję Petycji Parlamentu Europejskiego, Agencję Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz Europejskie Forum Osób Niepełnosprawnych, przy czym każdy z wymienionych podmiotów wypełnia swoje zadania w sposób niezależny, ale w koordynacji z pozostałymi. Ramy UE mają charakter nadrzędny w stosunku do tych obszarów w Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, w których państwa członkowskie przekazały swoje kompetencje UE, jak również w kwestii wdrażania Konwencji przez instytucje Unii.

Aby zwiększyć skuteczność tego mechanizmu na szczeblu unijnym, Komisja:

- ✓ zbada w 2022 r. **funkcjonowanie ram UE** i zaproponuje na tej podstawie stosowne działania;
- ✓ zorganizuje **doroczny dialog** między Komisją w roli punktu kontaktowego UE a podmiotami działającymi w ramach UE.

9.2. Zapewnienie rzetelnego monitorowania i należytej sprawozdawczości

Opierając się na doświadczeniach z realizacji europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności 2010-2020, Komisja utworzy mechanizm monitorowania realizacji tej strategii, a informacje w ten sposób uzyskane zostaną wykorzystane również w europejskim semestrze, tablicy wskaźników społecznych i podczas realizacji celów zrównoważonego rozwoju.

Monitorowanie postępów w państwach członkowskich będzie się opierało na usprawnionych metodach gromadzenia danych statystycznych na temat sytuacji osób z niepełnosprawnościami oraz na informacjach na temat polityki i praktyki w poszczególnych krajach i będzie stanowiło uzupełnienie sprawozdawczości państw członkowskich dla specjalnego komitetu ONZ. Postępy w realizacji działań na poziomie UE w ramach tej strategii, jak również działań, do podjęcia których Komisja wzywa państwa członkowskie, zostaną przedstawione za pomocą nowego zestawu wskaźników. Komisja będzie nadal monitorować wdrażanie przepisów UE dotyczących niepełnosprawności. Na podstawie sprawozdania śródk okresowego dotyczącego niniejszej strategii Komisja rozważy możliwość szczegółowego dostosowania działań.

Komisja Europejska jako punkt kontaktowy UE regularnie składa w imieniu UE sprawozdania z wdrażania konwencji przez UE Komitetowi Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. W tym celu Komisja będzie gromadzić

¹¹⁰ Zmienione ramy UE wymagane na mocy art. 33 ust. 2 Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.

informacje, w tym od Parlamentu Europejskiego i Rady, jak również ze źródeł w obrębie służb Komisji¹¹¹.

Aby monitorowanie było skuteczne, konieczne są wysokiej jakości dane oraz długofalowe badania. Proces ten obejmuje zrozumienie, co zielona transformacja i transformacja cyfrowa oznaczają dla osób z niepełnosprawnościami. Chociaż Eurostat dostarcza danych z badań w kluczowych obszarach, zgromadzone obecnie dane nie obejmują jeszcze wszystkich istotnych dziedzin, a ich gromadzenie nie zawsze odbywa się wystarczająco często, aby można było określić tendencje.

Komisja usprawni gromadzenie danych we wszystkich obszarach, w których stwierdzono braki¹¹², w tym danych dotyczących osób przebywających w zakładach opiekuńczych oraz badań nad niepełnosprawnością w ramach unijnego programu ramowego w zakresie badań naukowych i innowacji „Horyzont Europa” (2021–2027) z uwzględnieniem podejścia intersekcyjnego. Opierając się na bardziej kompleksowych zbiorach danych, Komisja poprawi monitorowanie niepełnosprawności w kontekście europejskiego semestru.

Ponadto Komisja:

- ✓ opracuje i opublikuje w 2021 r. **ramy monitorowania** celów i działań niniejszej strategii;
- ✓ opracuje, najpóźniej do 2023 r., nowe **wskaźniki niepełnosprawności** wraz z konkretnym planem wdrażania. Powinny one objąć wskaźniki dotyczące dzieci oraz sytuacji osób z niepełnosprawnościami w obszarze zatrudnienia, edukacji, ochrony socjalnej, ubóstwa i wykluczenia społecznego, warunków życia, zdrowia oraz wykorzystania nowych technologii komunikacyjnych, które to wskaźniki będą wspierać wskaźniki na potrzeby unijnej tablicy wskaźników społecznych, i celów zrównoważonego rozwoju europejskiego semestru;
- ✓ przygotuje w 2024 r. **sprawozdanie** niniejszej strategii, w którym oceni postępy w jej wdrażaniu oraz, w razie konieczności, zaktualizuje jej cele i działania;
- ✓ opracuje **strategię gromadzenia danych**, a co za tym idzie dostarczy państwom członkowskim odpowiednich wytycznych w tym zakresie oraz przedstawi analizę istniejących źródeł danych oraz wskaźników uwzględniających dane administracyjne.

10. Podsumowanie

Komisja przygotowała niniejszą strategię w celu osiągnięcia dalszej, znaczącej poprawy we wszystkich obszarach życia osób z niepełnosprawnościami

¹¹¹ Sprawozdawczość: dalsze gromadzone informacje dotyczą instytucji, agencji i organów UE.

¹¹² Np. osoby z niepełnosprawnościami przebywające w zakładach opiekuńczych, zdrowie, pomoc humanitarna.

w UE i poza nią. Przez następne dziesięć lat niniejsza strategia będzie stanowiła wsparcie zarówno dla państw członkowskich, jak i instytucji UE w dążeniu do wdrożenia Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Realizacja inicjatyw przewidzianych w niniejszej strategii przyczyni się do ograniczenia dyskryminacji, ograniczenia nierówności i wsparcia osób z niepełnosprawnościami w taki sposób, aby do 2030 r. ich prawa człowieka były w pełni respektowane, aby mogły korzystać z podstawowych wolności i praw UE na równych zasadach z innymi osobami i maksymalnie zwiększyć swoją niezależność, uczestniczyć w życiu społecznym w jak największym stopniu i cieszyć się możliwie najbardziej godnymi warunkami życia.

Osiągnięcie celów niniejszej strategii wymaga silnego zaangażowania państw członkowskich poprzez promowanie polityk i działań, które doprowadzą do powstania dostępnych środowisk, wysokiej jakości systemów edukacji włączającej i opieki zdrowotnej oraz skutecznych ścieżek prowadzących do sprawiedliwego zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.

Wzmocnienie pozycji osób z niepełnosprawnościami, tak aby mogły one przyczynić się do przejścia na integracyjne, ekologiczne i cyfrowe gospodarke i społeczeństwo oraz w pełni uczestniczyć w tym procesie, jak również do umacniania demokracji, potwierdzi wartości UE zapisane w Traktatach. Dzięki temu wniesiony zostanie znaczny wkład w budowę Unii równości oraz wzmocnione zostaną prawa osób z niepełnosprawnościami na całym świecie.

Komisja wzywa Parlament Europejski i Radę do współpracy i dawania przykładu w dążeniu do wdrożenia Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych zarówno na poziomie UE, jak i krajowym. **Komisja wzywa Radę do przyjęcia wniosków w sprawie tej strategii.**